HENRICI GLAREANI HELVETII POETÆ LAVREATI DE

Geographia Liber unus ab ipso authore iam tertio recognitus.

VENETIIS.

CLARISSIMO POLONIÆ BARONI, D. Ioanni à Lasko, Decano & Administratori Gneznen. &c. Henricus Glareanus. S. D.

NTER *Disciplinas liberales quæ citra controuersiā plurimum adferunt utilitatis uitæ mortalium, ornatissime uir, mea quidem sententia præcipuus locus debetur* Geographiæ, *non tantum ob id, quod absq; hac cæca est omnis ueterum authorum lectio, surda rerum gestarum narratio, uerum etiam quod in publicis consultationibus, inq; dirimendis controuersijs, quoties de ditionis finibus ambigunt principes, uel fideli consilio, uel æquo iudicio iuuat ciuitatem.* Nihilo *secius interim & in priuatis actionibus plurimum adferens & commoditatis, & uoluptatis,* Eoq; *priscis illis cæteræ disciplinæ disci solent, hæc etiam edisciturq; protinus à teneris, ut aiunt, unguiculis.* Hoc *igitur operæ suscepi, partim quod uiderem fatali quadam calamitate, pessum ire quicquid est liberalium disciplinarum: partim quod hæc ars sic est à superioribus prodita, ut uel difficultate uulgus deterreant, uel rerum confusione, lectorem, non institutum huius disciplinæ principijs ita circumagant, ut semper discat, perdiscat nunquam, ne quid interim loquar de ijs, qui tradiderunt, quod ipsi non intellexerunt.* Nam *ut Ptolemæi* Geographia, *summum huius negotij artificium, non conuenit rudibus, ita multum erroris est in elenchis adiectis.* *Strabo* Homericæ *Philosophiæ admirator, ac diligens rerum omnium indagator, Chorographiam nobis uerius, quàm* Geographiam *tradidit.* Ipsius *Procli Sphæra nimis concisa est, & ad horizonta Græciæ non absq; magna duorum circulorum confusione descripta.*

Ioānis autem à sacro busto (ut uocant) tractatus in uniue sum quidem à me non reijcitur: quæ tamen de paralellis, ac climatibus scripsit, planè mutila sunt, ut in opere nostro demonstrabimus. Stephanus indicem descripsit, cui fidere multum non ausim. Et *nominum mutilatio apud eum multum inducit obscuritatem* Deniq; *ex Plinio, Pomponioq; Mela, quid fructus feret, qui non imbutus huius disciplinæ rudimentis accesserit?* De *macrobio, cæterisq; similibus, non habeo pronunciare quid sentiam, cum multi eorum, ut penè ueteres omnes, in terræ situ aberrarint.* Quoniam *autem iuxta Flaccum, cœpisse dimidium facti est, quo plures ad huius disciplinæ studium accenderemus, uiam aperuimus, ac semitam compendiariam commonstrauimus, quasiq; filum porreximus quo citra errorem ex aliorum labyrinthis sese lector possit explicare.* Et *si pateris, ut aliquid gloriosius de me ipso prædicem, quanquam arbitror hoc me uere posse dicere, sic in hoc libello me gessi, ut candidus lector confessurus sit, me nec temere, nec sine fructu lectorem, hanc post tot egregios scriptores suscepisse prouinciam.* Cęterum *ut hoc quicquid est lucubratiunculæ tuo nomini dicarem* IOANNES *Laskanæ gentis imò totius regni* Poloniæ *præcipuum decus, partim in causa fuit hortator, magnus ille* ERASMVS *Roterodamus: quem ego uirum cum ipsius maxime merito, ut parentem coluerim semper, plurimiq; fecerim, tamen longe charior esse cœpit, posteaquàm animaduerti quanti tu illum faceres:* Partim *ut tuum desiderium saltem hoc pacto lenirem:* Partim *ut huic opusculo te uel iudicem præberes, uel protectorem.* Postremo *ut iuuentus tuo exemplo prouocata, libentius hasce disciplinas amplecteretur quas omnes tu ista ætate, ista nobilitate, tanto studio, & amplexus es, & absoluisti.*

Nimirum non incassum praeluxit tibi Reuerend. in Christo Pater D. Ioannes à Lasko patruus tuus, Archiepiscopus totius regni Poloniae, ac ipsius Victoriosissimi, Illustrissimiq́; SIGISMVNDI *Regis oculus. Cuius Praesulis animi dotes cum recensere audimus, cum uitam eius innocentem, ac uere Christianam, non multum desyderare uidemur ueterum Episcoporum exemplum, nascentisq́; Ecclesiae lumina. Sed laudum iamdudum sat est. Glareanum nosti, quàm ingenue dicat quae animo sentit, minimeq́; aliud in pectore, aliud in lingua habeat. Vale literarum unicum decus ac praesidium. Basileae ex Collegio nostro. Anno à natali Christi*

M D XXIX.

DE GEOMETRIÆ PRINCIPIIS AD Sphæræ Astronomicæ notitiam neceßarijs. Caput. I.

IGVRA Est quæ termino, uel terminis clauditur. Terminc, ut circulus. Terminus, ut reliquę figurę. Terminis est cuiusq; rei finis.

Figura plana est, cuius mediū neq; subsultat, neq; ab extremis egreditur

Circulus est figura plana, una quidem circumducta linea contenta, in cuius medio punctus est, a quo omnes recte lineæ, ad circunductā lineā eiectę, sibi inuicem sunt æquales.

Circunferentia est linea, quæ circulum cōtinet, ad quam lineæ rectæ, ac sibi inuicem æquales, educuntur. Hęc autem & ambitus, & circuitus, curuaturaq;, & nonnunquam, licet ϰύϰλος, circulus à Latinis dicitur Gręcis uero περιφέρεια.

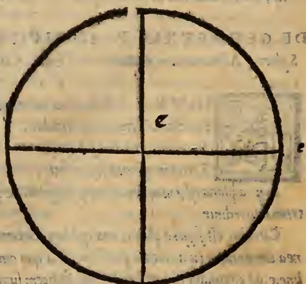
Centrum circuli, est punctus ille, à quo omnes lineę rectę, ad ambitum circuli eiectę, inuicem sunt ęquales.

a b Linea recta est, quę ex ęquo sua puncta interiacet: Vel breuißima à puncto ad punctum extensio, ut hic. a.

Nō parallelę. Lineę Parallelę ęque distantes sunt, ita, ut si in infinitum protrahantur, nunquam concurrant. Quales sunt quę fiunt à rotis curruum, ut hic, b.

Diametrus circuli, est quęuis linea rect a per centrum circuli transiens, utrinq; ad circunferentiam circuli pertingens. Hęc linea latine dimetiens dicitur.

Dimidius circulus est figura plana, diametro circuli, et medietate peripherię contenta.

Exemplum harum definitionum, a b d c e, tota superficies circulus est, a b d c circunferentia. b c, uel a d diametrus. e, punctus, centrum circuli est. a b c dimidius circulus. e b, e a, e c, e d, lineæ à centro ductæ inuicem æquales.

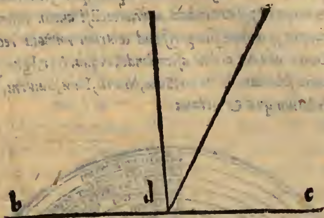
a b e, quarta circuli pars, qui & quadrans dicitur.

Angulus fit ex duarum linearum mutuo contactu. Est enim figuræ particula, à lineæ contactu in amplitudinem surgens.

Angulus rectus est, qui ex linea super lineam cadente, & utrinque altrinsecus duos inuicem æquales angulos faciente, causatur.

Obtusus angulus est, qui recto maior. Acutus, qui recto minor.

Angulus rectilineus est, qui ex rectis lineis causatur: aut quem lineæ rectę continent.

Exemplum, a d b, & a d c, anguli recti. b d e, angulus obtusus & recto maior. e d c, angulus acutus et recto minor.

Angulus curuus, siue circularis est quem lineæ curuę, siue circulares causant, ut in sectione circulorum fieri uidemus.

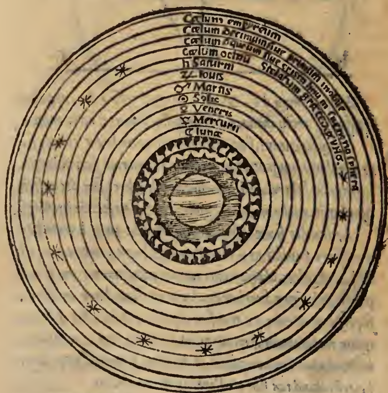
Angulus sphæralis est, quẽ duo circuli sphęrę suis circunferẽtijs cõtinẽt, quales in quouis globo sũt ex ĩtersectiõe circulorũ

Aristoteles sexto Phisicorum ostendit neq; lineam fieri posse ex punctis, neq; superficiem ex lineis, neque corpus ex superficiebus. Mathematici tamen imaginantur ex fluxu puncti in longum, fieri lineam. Item ex fluxu lineę in latum, superficiem. Deniq; ex transitu superficiei, cum uelut descendere ipsam imaginamur, fieri corpus. Sunt enim tres dimensiones in Mathematicis, Longitudo, ut in linea. Latitudo, ut in superficie: Profunditas siue crassities, ut in corporibus.

DE PRÆCIPVIS PARTIBVS *totius Mundi.* Cap. II.

S*Ciendum primum uniuersum mundum rotundum esse; ac omnes principales eius partes, quarum sunt secun-*

dum uulgatam diuisionem, quindecim, ubi superius corpus ꝑ petuo circundat inferius omni ex parte, penè sicut tunicæ superiores in cæpis circundant inferiores. Est autem infimum terra, quæ grauitate sua pressa ad centrum immota recumbit. Deinde alia hoc ordine ascendendo, Aqua, Aër, Ignis, sphæra Lunæ, Mercurij, Veneris, Solis, Martis, Iouis, Saturni, cœlum stellatum, quæ & octaua

Sphæra dicitur, et ἀπλανὴς à Græcis. In ea sunt oẽs estllę, exceptis septem Planetis. Nona sphæra, quę stellis omnibus

paret. Decima, quę & primum mobile, et ipsa absq; stellis est. Vndecima, quod cœlum Empyreum à Thelogis nominatur. Totus itaq; mundus ex quatuor elementis est parte corruptibili, & undecim cœlis parte incorruptibili. Est autem hæc diuisio secundum substantiam.

DE MOTIBVS CORPORVM TOtius Vniuer. Cap. III.

OMne corpus mouetur uel sursum, ut leuia, Ignis atq; aër: Vel deorsum, ut grauia, terra & aqua: Vel secundum circulum, ut cœlestia corpora. Motus sursum uocatur motus à medio, id est, centro terræ. Motus deorsum, ad medium quia ad centrum terræ. Motus circularis autem dicitur motus circa medium, id est, centrum. Motus igitur sursum & deorsum non in infinitum sunt, sed usq; ad sphæram lunæ, ac centrum terræ. Ergo antipodes non minus quàm nos, ad centrum terræ natura tendunt. Recte quoq; à poëta dictum est: Cœlum undique sursum.

Decima sphæra, quæ & primum mobile, unico mouetur motu, ab oriente in occidentem super polos mundi, & æquinoctialem. Hic motus omnium notissimus est, circulumq; totum absoluit intra. 24. horas. Hic etiam omnia corpora inferiora secum rapit. Quanto igitur corpora ab ea sphæra plus distant, tanto tardius mouentur eo motu, quod potissimum apparet in luna. Hæc enim intra. 28. ferme dies totum circuitionem perdit, q̃d motũ eius sphæræ assequi non potest. Porrò hic motus simplex est, & uniformis, & regularis.

Sequitur nona sphæra, quæ duos habet motus. Vnum superioris sphæræ, de quo iam dictum est. Alterum ex se, & ex sua natura, ab occasu ad ortum super eclipticam lineam; et polos zodiaci. Multi illum uocant, motum defectionis, propter

ea, quod omnes inferiores sphæræ deficiunt à perfectione pri mi mobilis.

Octaua sphæra tribus mouetur motibus, decimæ sphæræ nonæ sphæræ, & suo proprio motu, qui est à Septentrione in Meridiem, superq; principia Arietis & Libræ. Et uocatur motus trepidationis. Hanc sphæram omnis antiquitas credidit primam esse, nec aliam super eã. Verum Neoterici duas alias inuenerunt, persuasi rationibus quibusdam, quas non piguit adscribere, ut si quid utilitatis ex ijs haberi possit, non desint studiosis. Itaq; notandum, quod omne corpus, uel est simplex, ut quatuor elementa & cœlum: Vel mixtum, ut alia omnia. Item per se mouetur, quod ab interna natura habet, aut sic moueatur ut lapis deorsum. Per accidens uero, quod ab externo aliquo mouetur, ut lapis sursum ꝑ iacietis uim mouetur

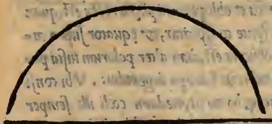
Sunt autem hypotheses, siue à Physicis, postulata, Cuiusuis corporis simplicis unicus est motus ꝑ r se. Item omne corpus, quod pluribus mouetur motibus, unum per se habet, alios per accidens. Item superior sphæra mouet inferiorem, non autem contra.

Item, Stellæ mouentur ad motum sphæræ, quemadmodum clauus ad motum rotæ. Est enim stella densior sui orbis pars, ait Aristoteles libro secundo de cœlo & mundo. Experimento autem constat, octauam sphærã tribus moueri, motibus, necesse igitur est duo supra eam esse corpora. Et quamuis ea uisui subiecta non sint, rationibus tamen efficacibus illic esse demonstrantur. Sunt autem hi tres motus, primus decimæ sphæræ, secundus nonæ, tertius octauæ, a septentrione in meridiem super principia Arietis & Libræ, ut iam dictum est. At hæc pluribus quàm oportuit egimus, potissimum tamen hac de causa, quod postea in circulorum descri-

ptionibus, motus primi mobilis frequẽtis introducitur. Cuius uero sphæra sit, certo definire, nostrum negotium ut non multum iuuat, ita haud magnoperè impedit etiam si ignoretur. Idem sentio de longa ac operosa tractatione planetarum ac eorum motu, quippe quæ ad hanc nostram scientiam non exiguntur. Geographus enim ab Astrologo excussa, ac recte demonstrata, tanquam hypotheses accipit. Qua de re oppido quàm pulchre ac copiose Strabo libro 2 disseruit. Sat erit nobis, qui epitomen scribimus, de sphæræ rudimentis iuuentutem admonuisse, ac quàm potuerimus facilitate dixisse. Debent itaque eius rei nouitij auditores, perpetuo in memoria habere quatuor mundi plagas, orientem occidentemq;, solem, Meridiem & Septentrionem, ut quorsum quæuis regio uergat, intelligant.

QVID SPHÆRA, AXIS, POLI, quæ polorum nomina Cap. IIII.

Sphæra est (ut ait Euclides libro. xi. elementorum) quãdo semicirculi manente dimetiente, circũductus semicirculus in seipsum rursus reuoluitur, unde incœpit circumassumpta figura. Hęc definitio causalis est, & imaginaria, ut pleraq; sunt Mathematicorum. Imaginantur enim mathematici, ex infinitis superficiebus fieri corpus.

Exemplum. Sit semicirculus a b c. eius dimetiens immobilis, a c. qđ circũagitur semicirculus ille, sphæram fieri intelligimus.

Theodosius autem in libro de sphæris ita ait: Sphæra est solida & corporæa figura, una quidem conuexa superficie cõtenta, in cuius medio punctus est, a quo omnes rectæ lineæ, ad circunferentiam eductæ, inuicem sunt æquales. Et hæc definitio propria est, naturam sphæræ ad amussim exprimens.

Axis sphæræ, est linea recta per centrum sphæræ acta, circunferentiæ ambas extremitates attingens, circa quam sphæra uoluitur, quemadmodum rota circa axem.

Poli, qui & cardines & uertices dicuntur, sunt puncta axem terminantia. Omnis enim linea duobus finitur punctis. Poli itaque duo sunt. Alter qui nobis in Europa, et maiore parte Asiæ habitantibus, perpetuo apparet. Hic & Arcticus dicitur, & Borealis, & Aquilonicus, ac septentrionalis. Alter oppositus huic, qui antarcticus dicitur, & Noticus, siue meridionalis. Is à nobis nunquam uidetur, sed ab antipodibus, quos esse, certo constat.

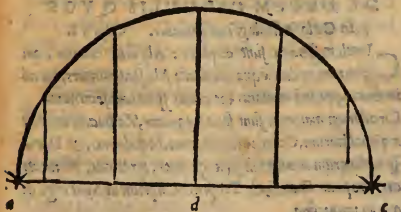
QVO PACTO SPHÆRA. Diuidatur, quid recta, quid obliqua sphęra Cap. V.

SI, ut supra diximus, sphæra in ætherea, & elementorum corpora diuidi intelligitur, erit secundum substantiam diuisio. Quemadmodum si animal in hominem, equum, leonem, reliquasq; eius species diuidas. Altera uero eius diuisio est secũdum accidens, in rectã et obliquam. Sphęra recta est, quando uterque polus in orizonte conspicitur, & ęquator supra caput apparet. Sphęra obliqua est, dum alter polorum uisui patet, alter occulitur, ut nobis in Europa degentibus. Vbi considerandum, quod ubicunq; homo sit, medium cœli illi semper apparere cęteris paribus. Dum ergo homo sub æquatore est, utrunque polum conspicit in horizonte Sin ab ęquatore cedet,

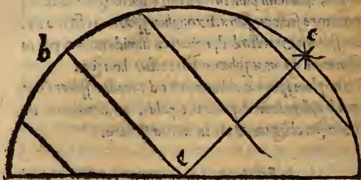
alter polus abscondatur, alter eleuetur necesse est. Et quantum ab æquatore discæditur, tanta erit polorum uariatio. Hinc *est dictum apud* Geographos, *tantam esse poli ab horizonte eleuationem, quantum punctus uerticis (quem Zenith uocant) ab æquatore semotus fuerit.* Exemplum *sphæræ rectæ. a b c, media sphæra & recta. b d, æquatoris dimidietas. a c, poli in horizonte. a d c. axis sphæræ siue rectus horizon.*

Exemplum *sphæræ obliquæ, a b c d, media sphæra & obliqua. b e, dimidium æquatoris. c, polus. c e, dimidius axis. a e d, horizon obliquus, ut est in nostra sphæra.*

Sphærę rectæ exemplum.

Exemplum sphæræ obliquæ.

DE DECEM CIRCVLIS QVOS In Cælo Astrologi imaginantur. Cap. VI.

Circuli in sphæra sunt duplices: Alij sunt maiores, qui sphæram in duo æqua diuidunt: Alij sunt minores, qui nô in duo æqua, sed in maius & minus sphæram secernunt. Circulorum maiorum sunt sex: Aequator, Zodiacus, colurus æquinoctiorum, Colurus solstitiorum, Meridianus, & Horizon. Minorum circulorum sunt quatuor, Arcticus, Antarcticus, Tropicus Cancri, & Tropicus Capricorni. Sunt ergo decem in uniuersum.

Aequator est circulus maior, omniquaque suis partibus æque à polis distans. Sic dictus, quoniam cum sol in eo est, nox diei omnino æquatur, & contra, dies nocti. Alio nomine Aequinoctialis & Aequidialis dicitur. Contingit autem æquinoctium in anno, semel mense Martio in princi-

pio Arietis. Iterum mense septembri initio Libræ. Est autem tum æquinoctium per uniuersum orbem. Intelligitur autem circulus hic cœlum medium ambire sua circumferentia, Atque ob eam causam primæ sphæræ cingulus dicitur.

Zodiacus est circulus maior, Aequatorem in duobus punctis, quæ sunt principia Arietis & Libræ, dirimens, cuius una medietatum ad Septentrionem, altera uero ad Austrum uergit. Latini eum Signiferum uocant. In media autem Zodiaci superficie (solis enim hic circulus latitudinem habet duodecim partium, qualium maximus circulus trecentarum sexaginta) linea est, ipsum in duo æqua partiens, & ultro citroq; sex latitudinis gradus relinquens. Hæc Ecliptica dicitur: eò quod Solis Lunæ'ue eclipsis nunquam contingat, nisi sub ea ambo corpora consistant. Fieri autem non potest, ut Zodiacus eosdem habeat polos cum Aequatore, ergo eius poli à polis mundi distant gradibus. 23. & minutis. 51. hoc est ferè. 24. Sed obiter hic notandæ sunt quinque hypotheses ad intelligendas Eclipses, Solis ac Lunæ.

PRIMA.

Solem semper sub ecliptica esse linea, non etiam cæteros Planetas.

SECVDA.

Lunam non habere per se lumen, sed à Sole accipere.

TERTIA.

Terram esse longe maiorem Luna.

QVARTA.

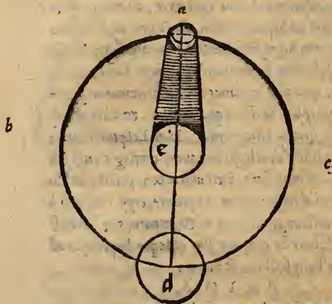
Non fieri Eclipsim, nisi secundum diametrum.

QVINTA.

Lunæ corpus densum esse & minime translucidum.

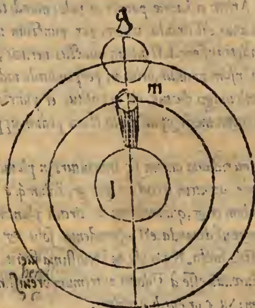
Est igitur Eclipsis solis, quando Luna inter terram Solemq;

ſecundum diametrum locatur. Lunæ uero Eclipſis eſt, quando terra inter Solem Lunamq; ſecundum diametrum ponitur. L. a b c d, linea ecliptica, e, terra. b d, diametrus, per centrum corporum means d, Sol b, Luna. umbra, e b,

Eclipſis Lunę poteſt eſſe uniuerſalis, Solis uero minime.
Eclipſis ſolis.
f g h i, Solis ſphæra ſub ecliptica, m Luna, l terra umbra m l.

Hæc

Hæc hactenus de Eclipsibus.

Cæterum Zodiacus in duodecim signa diuiditur: quorũ sex sunt arctica, siue septentrionalia: Sex item antarctica, siue australia. Arctica sunt hęc: Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo. Australia hęc: Libra, Scorpius, Sagittarius, Capricornus, Aquarius, Pisces,

Coluri in sphæra, duo sunt circuli maiores, qui ad angulos rectos & sphęrales se intersecant, diuiduntq́; quadrantes Zodiaci & æquatoris. Sic dicti, quod Greci κ λοῦρα mutila uocant & imperfecta quemadmodum sunt coluri in cœlo. Apparent enim dimidiati supra horizontem.

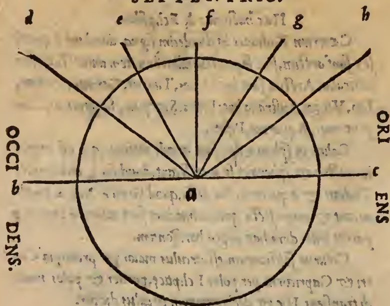
Colurus solstitiorum, est circulus maior per principia Cancri & Capricorni, per polos Eclipticę, pariter & polos mundi transiens. Hic & declinationum circulus dicitur.

B

Colurus æquinoctiorum itidem circulus maior est, per principia Arietis et Libræ, pariter ac polos mundi transiens.

Meridianus est circulus maior, per punctum uerticis & polos mundi transiens. Est autem punctus uerticis, qui recte supra rem ipsam ponitur, uelut in perpendiculo uidemus. Hic etiam Zenith uulgo dicitur, ac appositus ei punctus Nadir. Nos non incommode (opinor) punctum pedum appellare possumus.

Linea meridiana autem sic inuenitur: In planum cum horizonte eque iacentem circulum pinge, Stilumq́, è medio ad perpendiculum erige, qui umbram in circuli planiciem iaceat. Porro tum consideranda est ascendentis solis & occidentis umbra à Stilo facta. Nam ubi ea breuissima fuerit, scias meridianū deducendū esse à Stilo in extremum breuissimę umbrę. Exemplum: Sit c oriens, b occidens,

MERIDIES.

a stilus erectus. umbra ab oriente in occidentem iacta maxima, a b. breuior a d, & adhuc breuior a e, breuissima autem a f, in septentrionem iacta. Nam sequentes umbrę in ortum a g, a h, & a c, ita crescunt ordine, ut priores decreuerunt. Est igitur a f linea meridiana.

In horologijs nostræ ætatis, lingula illa tremula, quę circumuoluitur, lineam meridianam ostendit, quanquam non prorsus ad amussim. Neque enim eodem meridiano nobiscum, inuenitur lapsis ille, sed aliquanto magis orientali. Ac eius auriculæ septentrionem, tinctę magnete, qui in ijs regionibus reperitur.

Horizon, quem finitorem quoque dicunt, est circulus maior superius hemisphærium ab inferiore diuidens. Estque is, in quem sub dio consistentium, circunducentiumque oculos, uidetur obtutus deficere, qui & partem cœli uisam à non uisa dirimit. Diuersarum autem regionum uarius est horizon, & omnium horizontum capitis uertex, polus dicitur. Nam tale punctum omniquaque ab finitore, atque ipso horizonte æque distat. Hactenus de circulis maioribus.

Arcticus, circulus minor est, quem polus Zodiaci ad motum primi mobilis, circa polum mundi arcticum describit.

Antarcticus, est circulus minor, quem alter polus Zodiaci, circa polum mundi antarcticum, ad motum primi mobilis efficit. Per Polum Zodiaci intelligimus punctum ab ecliptica (de qua ante diximus) omni parte ęque distantem. Est itaque alter ad Arcticum, alter ad Austrum. Distant autem à polis mundi. 4. gradibus fermè.

Tropicus Cancri, est circulus minor, quem Sol, dum longissime ab ęquatore in Boream deflexit, ad motum primi mo-

bilis describit. Hoc autem fit dum Sol principium Cancri intrat. Dicitur etiam tunc solstitium, quod sol non ultra ad nos procedat.

Tropicus Capricorni, est circulus minor, quem sol dum longissime ab Aequatore in austrum deflexit, ad motum primi mobilis, efficit. Fit autem hoc, cum sol principium Capricorni attingit. Ceterum id tempus Brumam uocant Latini scriptores.

Declinatio solis est, dum ab Aequatore ad tropicos sol discedit, Arcus uero Coluri interceptus à Tropico & equatore distantiam eius habet, que est. 24. graduum fermé. Tantum enim etiam Tropici ab aequatore distant, et poli zodiaci à polis mundi, ut iam dictum est.

Ascensio declinationi contrario modo intelligitur dum sol à Tropicis aequatori appropinquat, quanquam sensibile iudicium dicit solem ascendere, dum ad Tropicum Cancri descendit: descendere uero, dum à Cancro ad equatorem cedit, cum potius tamen ascendat.

DE COMPOSITIONE MATERIALIS Sphere, atq; imbi de circulorum Theoria. Cap. VII.

SPheram materialem siquis componere uelit, hoc modo agat. Primum Coluros extruat, qui ad angulos rectos sphaeralesq; se intersecent, His, si ita uidebitur, axem aptet. Dein equatorem cum ambobus Tropicis, sed equatorem in medio, Tropicos ab equatore distantes. 23. gradibus, & 51. minutis, hoc est quod nunc retro diximus. 24. gradibus ferme Sed notandum, primum circulis per quadrantes diuisis, ipsorum quidem quadrantum singulorum esse nonagenos gradus. Quare secundum eam theoriam, oportet reliqua spacia diuidere in circulis. Exempli gratia. Quadrans ita diuiditur:

Primo in tres ęquas partes: Et hę deinde rursus in ternas alias: Deniq; hae singulę in denas. Atq; ita in quouis quadrante. 90. gradus emergunt. His ita habitis, facile est reliqua uel demere uel addere. Nam unica hac distantia seruata. 24. fermè graduū spacia in sphęra facile noscuntur. Tot enim gradibus distant. Tropici ab ęquatore, atq; arctici à suis polis: & Zodiacus ab altero Tropico ad alterum ita ponitur, ut eclipticam ambos contingat, scindat autem ęquatorem super Coluro equinoctiorum, appropinquet uero polis super Coluro solstitiorum. Postremo Meridianus & horizon aptētur secundum ipsorum descriptionem, & parata est Sphęra, quantum Geographico negocio usui est.

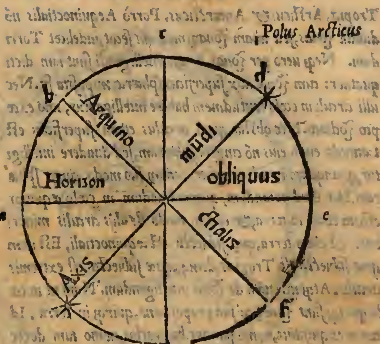
Integrum est res tota, aut rei pars, quæ sexagenaria diuisione non prouenit. Minutum est sexagesima pars integri. Secundum est sexagesima pars Minuti Tertium, sexagesima pars Secundi: atq; ita deinceps secundum multitudinem unitate crescentem. Exemplum in circulis. Zodiacus diuiditur in 4. æquas portiones, quos quadrantes uocamus, Quadrans in tria signa, Signum in. 30. gradus, Gradus in. 60. minuta, Minutum in. 60. secunda, Secundum in. 60. tertia, & c.

Exēmplum in tempore. Dies naturalis in. 24. horas diuiditur, Hora in. 60. minuta. Minutum in. 60. secunda, Secundum in. 60. tertia, & sic deinceps. Colligitur ergo quę minuta præcedunt, esse integra: quæ uera sequuntur, esse partes integri.

QVID PER ELEVATIONEM Poli intelligatur. Cap. VIII.

Porrò firmis rationibus demonstratum est ab Astrologis, ubicunq; locorum homo fuerit, medium cæli illi semper apparere. Hoc autem animaduertendum, in singulis regio-

nibus, singulos esse horizontes. Deniq; illud etiam operæ pretium est notare, si homo sub æquatore fuerit, illi appare e utrunq; polum in horizonte. Sin ab æquatore cesserit polos uersus, alterum polorum eleuari, alterum deprimi inuisibilemq; reddi. Atq; ut res clarior sit, exemplo hoc demonstrandum est. Cede ab æquatore septentrionem uersus uno gradu, polus Arcticus uno gradu leuabitur: Antarcticus deprimetur, uerticis punctus, pedumq; itidem uno gradu cedent. Item si ab æquatore ad Tropicum usq; Cancri iueris, leuatus est polus Arcticus. 24. gradibus fermè totidem Antarcticus depressus gradibus, tot etiam cessit punctus oppositus uerticali puncto, ac sic deinceps, donec sub ipsum polum concesseris. Quatuor itaq; hęc puncta, magnam huic negotio lucem adferunt, quare diligenter consideranda sunt, Colligitur ex his, idem esse si dicas polus noster. 50. gradibus leuatur nobis: Siue: polus noster ab horizonte. 50. gradibus distat: Siue: Zenith nostrum ab æquatore. 50. gradibus abest. Est autem hęc huius rei demonstratio.

Polus antarctic.

Sit Colurus nostro Meridiano iunctus, a b f. horizon a e. Zenith eius c. ęquator b f. Polus mundi arcticus, d, erit c e, quarta circuli pars. & b d similiter. Probatio. quia sunt quadrantes à polis ad suos circulos. Sunt autem quadrantes circulorum maiorum omnes ęquales. Porrò c d, communis arcus est duorum quadrantum c e, & d b. Ipso igitur dempto, reliqua erunt ęqualia, uidelicet b c; distantia Zenith ab ęquatore, & d e eleuatio poli supra horizontem. Probatio. Si ab ęqualibus ęqualia demas, remanentia erunt ęqualia.

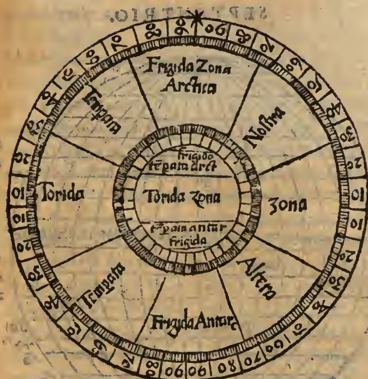
DE QVINQVE ZONIS. Cap. IX.

Zona est spacium de superficie cœli, ac eadem quidē proportione terrę, inter duos circulos minores comprehensum. Sunt autem circuli diuidentes Zonas, quatuor duo

Tropici, Arcticus & Antarcticus. Porrò Aequinoctialis nō diuidit Zonas, sed unam Zonam mediam secat, uidelicet Torridam. Neq; uero per Zonas, circuli intelligendi sunt iam dicti quatuor: cum Zonae uox superficiei sphaerae imposita sit. Nec ulli circuli in cœlo latitudinem habere intelliguntur, uno excepto Zodiaco. Nec obstat, quod circulus etiam superficies est Latitudo enim eius nō cingere sphaeram, sed diuidere intelligitur, quanquam circuli peripheria etiam suo modo cingit sphaeram. Hic illud notandum, quemadmodum in cœlo aequator est, ita etiam in terra, & eodem modo de alijs circulis minoribus. est enim terra, quę subiecta est aequinoctiali. Est item quae subiecta est Tropicis, deniq;, quae subiecta est extremis circulis. Atq; ita etiam de Zonis intelligendum. Nam ut in cœlo quinq; sunt Zonę, ita sua proportione, quinq; in terra. Id nemo exquisitius, nemo paucioribus uerbis, nemo tam docte descripsit atq; Ouidius lib. primo τῶν μεταμορφώσεων.

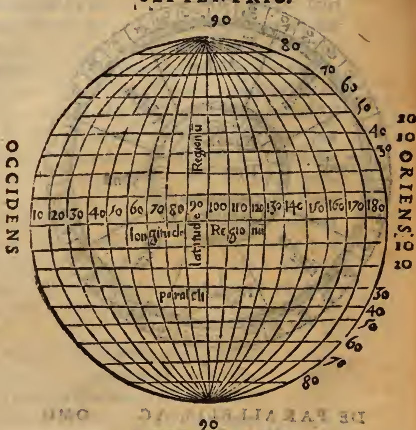
Vtq; duo dextra cœlum, totidemq; sinistra
Parte secant Zonę, quinta est ardentior illis,
Sic onus inclusum numero distinxit eodem.
Cura dei, totidemq; plagę tellure premuntur.
Quarum quae media est, non est habitabilis aestu.
Nix tegit alta duas, totidem inter utramq; locauit,
Temperiemq; dedit, mixta cum frigore flamma.

Latitudo Zonarum facile habetur, si quis sciat distantiam quinq; circulorum. Nam 24, fermè gradus totum negotium uersant.

DE PARALLELIS, AC OMO NVM RATION CAP. X.

Vplices sunt in sphæra paralelli. Alij enim distinguunt gradus latitudinum, et illi pinguntur in mappa, nonnunquam quinis

gradibus, nonnunquam denis distantes, numerando ab æquatore polos uersus. Alij distingunt differentias horarum diei artificialis. Nam quo magis ab æquatore disceditur, tanto maior uariatio accidit horarum. Hi autem paralleli non pinguntur in mappulam, uerum marginibus adponuntur. Intelliguntur tamen per totam terram ab oriente in occidentem: ac de his nunc tractabimus. Vt autem intelligatur qua ratione positi sint, hæc prænotanda duximus, Quod longitudo re-

giorum sumitur ab ortu in occasum, Latitudo uero à septentrione in austrum. Porrò latitudinem dißterminant paralleli, mensurant meridiani. Longitudinem uero distingunt meridiani, mensurant paralleli. Cum autem omnes meridiani in polo conueniant, omnes sibi inuicem sunt æquales: sunt enim maiores circuli. Paralleli uero, cum non habeant ubi concurrant (quippe sic non essent paralleli) necessum habent, ut alius alio sit maior, omnium uero maximus, æquator. Et ipsi à meridianis inæqualibus arcubus interseccantur: quorum arcuũ proportio sciri non potest, nisi ex totius circuli proportione ad maximum. Præterea notandum, sub æquatore habitantibus, semper esse diem nocti æqualem, duodenarum uidelicet horarum. Cuius causa est, quod horizon eorum omnes parallelos, quos sol describit, medios secat, ad angulos rectos & sphærales, æqualesq; arcus supra atq; infra horizonta relinquit. Verum quo magis ab æquatore disceditur, tanto maiorem esse horarum uariationem, noctisq; & diei. Ergo ubi horarum uariatio est ab Aequatoris æqualitate uno quadrante, ibi aliquis nouus parallelus ab oriente in occidentem à Ptolemæo descriptus est, usq; in eum, qui per medium Hyberniæ, ubi propter sphæræ præcipitem coartationem, nõ quadrantibus proceditur, sed medietatibus, & paulo post totis horis. Est autem hæc subiecta descriptio ex Ptolemæi libro

περὶ τῆς μεγάλης

πραγματείας.

	24	17 ¼	57	139 ½	192 ¼ 1/12	372 ⅔	Per Caledoniã Brita.	
	23	17 ½	56	137 ⅔	188 ½ ⅓	335 ¼	Per mediã Britaniam	XI
	22	17 ¼	55	136 ¼	185 ¼	304 ¼	Per Bulla ũ Britãniæ.	
	20	16 ½ ¼	53 56 minut.	133 ½	79 ½ 1/12	253 ⅙	Per Rheni hostia	
	19	16 ½	151 ½ ⅙	131 ⅓ 1/12	75 ⅓ 1/12	229 ⅔	Per Agrippinam colonia	IX
	18	16 ¼	150 ¼	129 ½ ⅓ 1/12	71 ⅔	210 ⅓	Per mediam Mæcotim.	
	17	16	48.32. minut.	27 ½	67 ½ ⅓	188 ½ 1/12	Per boristhenis ostia.	VIII
	16	15 ½ ¼	46.51. minut.	25 ½	63 ½ ⅓ 1/12	174 ⅙	Per fontes istri.	
	15	15 ½	45.1. minut.	23 ¼	60	155 1/12	Per mediũ pontũ Euxinũ.	VII
	14	15 ¼	43 ¼	20 ½ ⅓	55 ½ ¼ 1/12	144 ¼	Per massiliam.	
Tropicus Cancri.	13	15	40.56. minut.	18 ½	52 ½	127 ½ ⅓	Per Hellespontum	VI
	12	14 ½ ¼	38 ½ 1/12	15 ⅔	47 ½ ⅓	114 ½ ⅓ 1/12	Per Smyrnam.	
	11	14 ½	36	12 ½ ⅓ 1/12	43 ½ 1/12	103 ⅓	Per Rhodum.	V
	10	14 ¼	33.18. minut.	10	39 ½	93 1/12	Per mediam phœnicem.	
	9	14	30.22. minut.	6 ½ ¼	35 ½	83 ¼	Per inferiora Aegypti.	IIII
	8	13 ½ ¼	27.40. minut.	3 ½	31 ½ ⅓	54 ⅙ ½ al.	Per Ptolemaida Thebaid.	
	7	13 ½	23.51. minut. 20. sec.	0	27 ½	65 ½ ⅓	Per Syenen.	III
Aequator.	6	13 ¼	20.14 minut.	3 ½ ¼	22 ⅓	58 ⅓	Per Napatos	
	5	13	16.27. minut.	7 ½ ¼	17 ½ ¼	51	Per Meroën.	II
	4	12 ½ ¼	12 ½	12	13 ⅓	44 ⅔	Per Adulicum sinum.	
	3	12 ½	8 ¼ 1/12	16 ½ ⅓	8 ½ ⅓	37 ½ ⅓ 1/12	Per Aualitum sinum.	I
	2	12 ¼	4 ½	21 ⅓	4 ½	32	Per Taprobanem.	
	1	12	0	27 ½	0	27 ½	Per mediam Aphricam.	
				Aestiua.	Aequinoctialis.	Hyberna.		

polus * Arcti= cus.

Circu= lus Arcti= cus.

	Numerus pa- rallelorum	Horæ … partibus.	Eleuatio p… li, siue elo… tio paral… rū ab Aeq… tore.				Loca p q… scribuntur parallelі.	Climata
Periscij Septem…	39	Medius annus	90	90			Per mare glaciale	XIX
	38	Menses quinque	84	75			Per mare glaciale	
	37	Menses quatuor	78 1/2	60	Gradus Tropici ex utraq; pte		Per mare glaciale	XVIII
	36	Menses tres	73 1/3	45	puncti max me elauationis su=		Per Pilappos	
	35	Menses duo	69 1/2	30	pra horizonta latitudinis		Per mediam Islandiam	XVII
	34	Menses unus	69 1/2	15			Per Gotthiam	
	33	24	67 1/6	Periscione primus. umbras arcuducet.um			Per Gotthiam	XVI
	32	23	66				Per Gotthiam	
	31	22	65 1/2				Per extrema Scythię	XV
	30	21	64 1/2				Per Scythiam	
	29	20	63				Per Thylen.	XIIII
	28	19 1/2	62				Per Ebudas insulas.	
	27	19	61				Per Septē. Hybernię	XIII
	26	18 1/2	59 1/2	Hic umbrarum rationes desiciunt.			Per mediū Hyberniæ	
Heteroscij usque…	25	18	58	40 2/3	96	419 1/12	Per australes part. Hyb.	XII
	24	17 1/4	57	39 1/7	192 1/3 1/12	372 2/3	Per Camelodunū Britā.	
	23	17 1/2	56	37 2/3	88 1/2 1/3	335 1/4	Per mediā Britaniam	XI
	22	17 1/4	55	36 1/4	185 1/3	304 1/2	Per Bullæū Britāniæ.	

In hac figura primus ordo significat numerum parallelorum. Sunt enim. 39. in uniuersum in secundo ordine positæ sunt horæ cum partibus. Diuenitur autem ab .12. horis ad medium annum. Porrò tertius ordo declarat, quot gradibus quiuis parallelus ab æquatore distet donec ad nonagesimũ usq; gradum peruentum fuerit. Deinde sequuntur tres ordines pro umbrarum in Gnominibus ratione quorum primus æstiuam umbram explicat, Secundus æquinoctialis, Tertius Hybernã, usq; ad. 25. parallelum. Nam ultra deficiunt rationes umbrarum propter propinquitatem nimis angustam, ut ait Ptolemæus.

Vltimus ordo loca habet in terra habitabili, per quæ paralleli ipsi meant. Marginibus porrò apposuimus ut utrinq; illic parallelorum nomina ex umbris, hic climatum numerum. Sed de ijs in sequentibus copiosius differemus. Exempli gratia. Aequinoctialis est primus parallelus, qui habet perpetuo 12. horas. Elongatio eius nulla est: quippe alij paralleli ab ipso distant. Aestiua umbra est. 27. & semis partium, qualium Gnomo. 60. Aequinoctialis nulla, Hyberna totidem quot æstiua. Per mediam autem Africam describitur æquinoctialis, ut habet nostra ętate terra habitabilis.

Item secundus parallelus. 12. habet horas, et quadrantem: distat ab ęquatore gradibus quatuor & quadrante. Vmbra æstiua partes habet. 21. & trientem Aequinoctialis partes 4. cum triente & uncia. Hyberna uero. triginta duas. Meat autem per Taprobanem insulam Indici maris. De reliquis parallelis eodem modo coniiciendum.

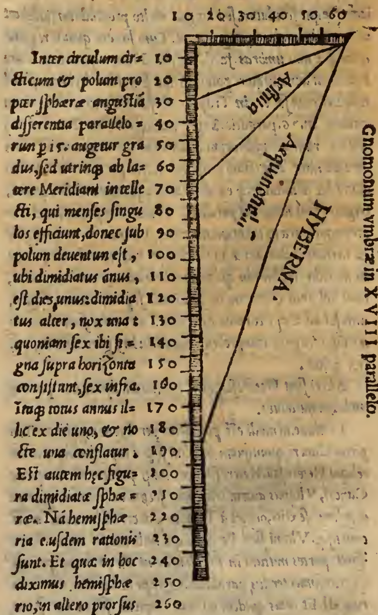
De Gnominibus autem hoc sciendum: Erigatur ad perpẽdiculum stilus in plano, ęque cum horizonte iacente diuidaturq; stillus in. 60. ęquas partes, in quas easdem & planum

iacens æque scindatur, sed longius multo protendatur, uidelicet ut hyemales umbræ pingi queant. Tum sanè in quauis regione quas diximus umbras, facile uidebis. Nam æquinoctia u um bra bis in anno inquiri potest, æstiua semel hac hyberna semel uidelicet cum sol est in Tropicis. Deficiunt autem umbrarum ratione in. 26. parallelo. Superfluumq; est (ait Ptolemæus) uel horarum uel umbrarum quadrantes, in Gnomonibus recen sere, ob nimis angustam propinquitatem parallelorum. Porrò obiter hic notandum, quod ex umbrarum, quanquam alia ratione, triplices sunt nominati paralleli. Primi Amphiscij, idest, in utranque partem umbram mittentes. Fit enim bis in anno, sole ad uerticem aduentante, ut Gnomones nullam umbram faciant in meridie. Ac horum quidem umbræ ad austrum declinant, cum Sol circa Cancrum uersatur: ad septentrionem autem, cum sol ad Capricornum descendit. Tales certe sunt omnes in ter duos tropicos comprehensi paralleli: In figura uero nostra, sex primi.

Alteri sunt Heteroscij, idest in alteram duntaxat partem umbram mittentes.

Primus eiusmodi est parallelus per Syenen, uidelicet Tro picus Cancri, quanquam is solem supra caput habet, nō etiam reliqui Heteroscij. Heteroscìorum itaque primus est Tropicus Cancri, Vltimus autem tricesimus secundus, numero quidem uigesimus sextus, omnes à Tropico Cancri ad circulum arcti cum usq;. Vltimi sunt Periscij. i. qui umbram in omnes hori zontis partes mittunt in circulum omni die. Horum primus est tricesimus tertius parallelus. Quippe in hoc dies, 24. hora rum est. Et totus quidem æstiuus tropicus supra horizontem conspicitur, alter uero occulitur Numero quidem Periscij sunt septem, à circulo arctico omnes ad polum usque.

Inter circulum arcticum & polum pro par sphaerae angustiā differentia parallelorum p 15. augetur gradus, sed utrinq ab latere Meridiani intellecti, qui menses singulos efficiunt, donec sub polum deuentum est, ubi dimidiatus ānus, est dies unus: dimidiatus alter, nox una: quoniam sex ibi signa supra horizonta consistant, sex infra. Itaq totus annus illic ex die uno, & nocte una conflatur. Est autem hęc figura dimidiatae sphaerae. Nā hemisphaeria eiusdem rationis sunt. Et quae in hoc diximus hemisphaerio, in altero prorsus

sa habet. Quare res explicata i nostro, i hoc altero patet.

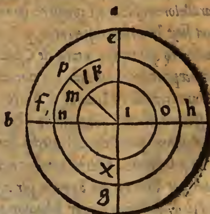
DE CLIMATVM RATIONE, Caput XI.

Clima proprie regio est, & ,ut columella ait, quoquo uersus .60. pedum. Est enim octaua pars iugeri. Apud Geographos *uero horarum inclinatio dicitur. Definiunt autē hoc pacto: Clima est spacium terræ, inter duos parallelos cōprehensum, in quo porrectissime ab initio* Climatis, *usq; ad finem eiusdem, dimidia hora uariatio est diei.* Vbi *notandum, quotum aliquot clima ab æquatore fuerit tot semihoris, longissima eius loci dies, superat diem nocti æqualem.* Est *igitur ratio* Climatum *dupla ad rationem parallelorum.* Nam *paralleli quadrantibus distant,* Climata *uero duobus quadrantibus idest, mediatis horis.* Et *ubi paralleli dimidiatis horis cōstituuntur, ibi* Climata *integris horis procedunt, & sic sequenter ad finem usq; parallelorum, seruata dupla ratione.* Ex *figura autem præcedenti parallelorum facile est conijcere omnia accidentia* Climatum, *ut sunt horarum differentiæ, poli eleuatio, et umbrarum ratio.* Porro *qui nostra ætate de* Climatum *ratione scripserunt, præceptionem nobis dederunt cum ab initio, tum à fine claudicantem: qualis est* Ioannis *à* Sacro Busto, *quem authorem de sphæra, uocant.* Climata *uero haud dubie denominari debent ab ultimo parallelo, ubi media hora diei uariatio est.* Erunt *itaq;* Climata *.19. his nominibus nominata* Per Aualicum *sinum, per* Meroēn, *per* Syenen, *per inferiora* Aegypti, *quod alij* διὰ ἀλεξανδρείας: *per* Rhodum, *per* Hellespontum, *quod author de sphęra uocat* διὰ ῥώμης: *per medium pontum, per* Boristhenis *hostia, per* Agrippinam Coloniam, *per* Tanais *fluuij hostia, per mediam maiorem* Britanniam, *per australes partes* Hyberniæ, *per septentrionalia* Hyberniæ, *per*

Tylen, per extrema Scythiæ, per Gotthiam, per mediam Islandiam, per mare Glaciale, & ultimum hinc polum usq;. Cæterum ut hic descripta sunt Climata hemisphærij nostri, ita in altera parte alterius hemisphærij, eadem ratione constitui possunt, quemadmodum etiam antea de parallelis diximus.

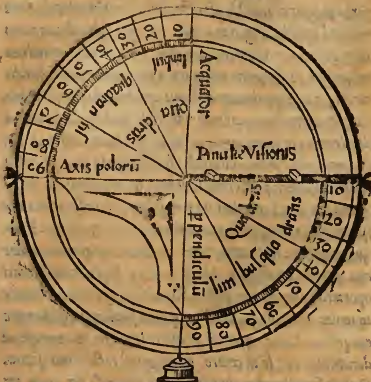
QVOD TERRÆ QVANTITAS
Humano ingenio certo deprehendi queat.
Cap. XII.

AD eam rem hypotheses sunt aliquot. Prima, Circuli ad circulum esse proportionem. Secunda. Medium cœli nobis semper apparere. Tertia, Demissos radios à sole, in terræ differenteis parteis, parallelos esse. Quarta. Terram se ad totum cœlum habere uelut punctum. Quinta. Aequalium angulorum productas circumferentias, similes esse, id est eandem rationem proportionemq; habere ad circulos suos; Eius est exemplum subsequens.

Nam quemadmodum b a, est quadrans maximi circuli a b c d, ita f e est quadrans medij circuli e f g h, & n k minimi. Sunt enim omnes ad angulum a i b. Item ut p e est octaua

pars medij circuli, ita l k est octaua pars minimi circuli. Sunt enim ad eundem angulum arcus. Ita quemadmodum cœlum in quatuor æquas partes diuidimus, super centrum mundi, ni mirum sua proportione etiam terra in quatuor partes scindi- tur, ut superni quadrantes infernis quadrantibus cóparentur. Et quemadmodum quadrantes in cœlo nonaginta gradibus diuiduntur, ita etiam terræ quadrantes. Cum autem cœlum circumuoluatur, totum utique sub aspectum cadit: atq; ita facile est illic quartam portionem inuenire. Secus autem de terra quandoquidem homo diutina peregrinatione, in superiora respexerit scire non potest quotam partem eius transierit. Alioqui facillimum erat totius terræ quátitatem, atque adeo omnes eius partes inuestigare. Ideoq; hæc ex superioribus uenari oportet. Quam ad rem sunt Astrolabia, atque alia instrumenta multa. Porrò de quadráte negocium facillimum est, id nunc exequemur. Diuide quemuis circulum in partes quatuor, ita ut dimetientes duę se in centro ad angulos rectos interfecent. Deinde semidiametro alteri pinnulas appone, per quas & poli stella, uel aliud astrum uidi queat: aut per quas radij solares possint demitti. Ex dictis autem notum est, si per pinnulas uideas polum, eam demetientem significare axem mundi: alteram autem pinnulis carentem, æquatorem. Quod si per foramina pinnularum, radios solis accipias (quod commodissime fit cum sol sub æquatore decurrit) illa dimetiens tunc significat æquatorem, altera uero axem mundi. Porrò limbus quadrantis diuidendus est in nonaginta partes, & si uoles, etiam oppositus arcus in totidem. Deniq; fige in centrum perpendiculum, & paratus est quadrans, quantum adhoc negotium attinet. Huius hæc est figura.

Perpen- diculum.

Punctus pedium.

Cæterum mo a nendum eſt, quod capite octauo diximus, quatuor puncta cum horizonte cedere, ab meridie in ſeptentrionem cedentibus nobis, aut contra à ſeptentrione in meridiem. Sunt autem hæc, Duo poli, Zenith capitis noſtri, atq; punctum ei oppoſitum. Nam quantum ſuperius nos ab æquatore diſceſſerimus, tantum inferius oppoſitum punctum identidem cedit, atq; adeò polus alter leuatur, alter deprimitur. Ideoq; hæc quatuor idem ſunt, Diſtantia Zenith ab æquatore, diſtantia puncti oppoſiti ab eodem æquatore, eleuatio po-

li, ac depreſſio alterius poli.

Eſt item huius negotij a'ia demonſtratio, quæ tamen etiam ipſa procedit ex capite octauo.

Eſto circulus a b c d, Colurus noſtro Meridiano iunctus. Sed b d horizon. Item e f, axis ac poli mundi. Porrò æquatore ſit diameter o p, Deniq; h g m, quadrans minoris circuli. Et limbus eius, g n m. reſpondens inferior quadranti in cœlo f c p. Item pinnulę quadrantis g h. Sed perpendiculum h i l. Cum autem horizon à nobis ſit inſtitutus b d, erit eius axis a c, in quem perpetuo cadet perpendiculum. Si igitur polum inſpicere quis uolet, cadet g h latus quadrantis minoris circuli, cum axe mundi f e. At h m, cum æquatore o p. Viſo igitur polo, uide quo perpendiculum ceciderit. Id enim in limbo, quem uidemus ita eſſe. 90. partibus diſſectum quemadmodum prior formula monſtrabat, numerū graduum ab n in m abſcindit, quæ certe portio quadrantis reſpondet cœli portioni, quæ eſt c p. Tum ita ratiocinandum. Eadem eſt diſtantia zenith ab æquatore in nobis apparenti hemiſphærio, quæ & puncti pedum in inferiore ac nobis abſconſo hemiſphærio. Sed n m reſpondens c p, indicat nobis numerum graduum, quantum punctus pedum ab æquatore diſtat, ergo etiam quantum zenith noſtrum ab æquatore diſtat, indicabit. Porrò cum eadem diſtantia ſit zenith ab ęquatore, cum eleuatione poli, ut capite octauo demonſtratum eſt, numerus graduum in limbo quadrantis abſciſſus à perpendiculo, uidelicet ab n in m erit numerus eleuationis poli, ac ſic regionum latitudo à nobis inquiſita eſt.

a

e

DE LATITVDINE TERRÆ. Cap. XIII.

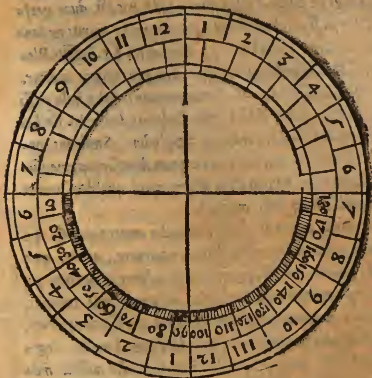
LAtitudo terrę à meridie in Septentrionem intelligitur, sed perquiritur ex superioribus dictis. Quippe sub æquatore polus in horizonte conspicitur. Sin autem uerso itinere ad alterutrum polorum, ab eo uno gradu cæsserimus, id quod, ut iam diximus, ex instrumento facile haberi potest, hoc tum spacium metiri oportet: quo menso, aperte apparebit quã tum terrę singulis gradibus respondeat. Porrò id inter bina loca, ubicunq; gentium uoles, inuenire poteris, modo à Meridie in Septentrionem, aut contra, incesseris recta sub meridiano. eum numerum uel milliariorum, uel stadiorum inuentum multiplica in.360 gradus. Ita habebis totum ambitum terrę, qui quidem est secundum maiorem circulum. Verum quod Stadia

singulis gradibus respondeant, diuersum authores tradidere. Ptolemæus enim singulis gradibus quingenta stadia deputat, quæ si multiplicauerimus in. 360. gradus, prouenient. 180000. stadiorum. Rursus si hunc numerum multiplicauerimus per. 7. ac summam productum per. 22. diuiserimus, emerget subito numerus dimetientis, stadiorum. 57272. ac $\frac{8}{11}$. *Quod si octona stadia singulis millibus passuū deputabis, fiunt totius ambitus milliaria* Romana. 22500. Plinius *enim lib.* 2. *cap.* 32. *ait stadiū habere passus.* 125. *Itaque in millenos passus uenient octona sta*[illegible]. Erato sthenes *autem, ut idem* Plinius *penultimo capite lib.* 2. *author est, singulis gradibus deputat septingenta stadia. In quibus à* Ptolemæo *ducenis stadijs distat.* Erato sthenis *supputationem secutus est* Strabo *& ueterum plerique, & author de sphæra.* Ambitus *autem totius maioris circuli, authore* Eratosthene, *erit.* 252000. *stadiorum. At millium passuum* 31500.

DE LONGITVDINE CIVITATVM CAPVT. XIIII.

Sanè à Borea in Austrum perfacile est regionum latitudinem, *ut capite præcedente iam docuimus inuenire, quandoquidem utrinque aliquod immobile principium est, uidelicet polus.* At ab ortu in occasum non ita facile, *quando nullum ibi principium immobile uidetur. Ideoq; notandum, quemadmodum Zodiacus in.* 12. *signa diuiditur, ita etiam æquinoctialis.* Quem *eo libentius nominamus, quod Zodiaci signa inæqualiter oriuntur atque occiduut. Porrò quini deni gradus æquinoctialis, idest, dimidiatum signum, singulis horis conscendunt.* Triceni *uero, idest, totū signū binis horis. Sequitur ex eadem*

ratione, ut totus æquator intra, 24. horas exoriatur, quæ faciunt diem naturalem. Item semicirculus intra. 12. & singuli quadrantes senis horis. Vt igitur ciuitatum longitudo inuestigetur, hoc considerandum est, quot horis citius Sol oriatur huic, quàm alteri ciuitati. Necessium enim est, ut quæ magis ad orientem sunt urbes, etiam citius orientem solem habeant, quàm eæ, quæ ad occasum uergunt. Quod si ciuitas aliqua, una hora citius habuerit orientem solem quàm altera, haud dubie quinis denis gradibus distabunt. Si duabus horis, tricenis. Sin media hora, distabunt gradibus septenis ac semissibus. Verum hæc differentia ortuum, in diuersis regionibus potest accipi, ex uno aliquo, quod eodem tempore, atq; adeo uno momento apparet in diuersis regionibus. Quales sunt eclipses Lunæ, quæ uno quidem minuto temporis consistunt, sed ijs, qui magis orientales sunt plureis horas de horoscopo abscondunt, quandoquidem citius habuerunt orientem solem, ideoq; citius etiam numerarunt, ut Arbilis Assyriæ urbs orientem uersus habuit Eclipsim hora quinta, quãdo Carthago occidẽtem uersus hora secunda. Tribus ergo horis distant, gradibus. 45. authore Ptolomæo lib. I. cap. 4. Eius sit typus subsequens à Sinarum regio & oriens. c, Fortunatæ insulæ & occidens a b c, superius hemisphærium cognitum. a d c, inferius hemisphærium Ptolomæo incognitum. b c d, arcus noctis Sinarum. d a b, arcus noctis insularum Fortunatarum.

DE MENSVRA ET EIVS PARtibus, atq; inibi de pede Romano Cap. XV.

MEnsuram omnem, de qua nobis sermo est, finitum esse constat. Partes uero eius multæ sunt cum apud Latinos, cum apud Græcos Nobis à minimis incipiendum, sed breuiter, ut alia. Est igitur digitus, qui continet quatuor hordei grana in latum posita. Palmus minor quatuor habet digitos græce παλαιστή: à nostris transuersa manus. Maior .12. digitos, quem Græci σπιθαμὴν uocant, Latini dodrantem. Per quatuor palmos minores habet

mum, ac magnificū, à maximo principe datū. Meum non eiusmodi, sed tamen quale decebat doctum ac eximium uirum dare, studiosum accipere. Certe ut nulla sit donorum cóparatio, certe animi nobis æstimandi sunt Rex est omniū munificentissimus, Budæus omnium humanissimus, uterq; munificus, uterq; humanus. Sed ad rem reuertar. Iubebas tum ut faber aliquis eundem pararet tibi pedem, quod factum est à nobis sedulo. Atq; hic est, quo urbs Parisiensis in operibus publicis utitur. Putatq; Budæus eam formam à Romanis in Gallias, ut pleraq; alia, uenisse. Eam hic oculis subiicere placuit, sed dimidiatam duntaxat, propter spacij angustiam. Porrò cū hæc scriberem, in manus nostras uenit alius Ro. pedis typus Leonardi de Portis. Iurisconsulti Vicētini, uiri apprime eruditi, ac diligētis, quā ait Romę in hortis angeli Colocij uiri doctissimi extare. Eam quoq; formam hic appinximus, ne studiosi hic quicquam desiderarent.

Parisiensi pedi fermè cóueniūt apud artifices formæ, quibus in opibus publicis utūtur. Superat autē Leonardi pedem plus uncia. Et ipse Leonardus ingenue fatetur pedū publicorū formas maiores esse uncia. xvi. digitis manu nō omnino

Digiti | Vnciæ siue policæs
Dimidium pedis Romani ac quibus Parisienses
V VI VII VIII | IIII V VI | I II III IIII

Palmi | Digiti
Dimidium pedis antiqui qui ex Leonardo
V VI VII VIII | I II III IIII

DE VENTIS. CAPVT. XVI.

Ventus est exhalatio calida & sicca, lateraliter circa terram mota. Causa efficiens uenti est Sol & astra. Materia uero exhalatio, quæ dum in sublime, partim astrorum ui, partim natura tollitur, obstaculum inuenit mediam regionem aëris frigidam, & ab se pellentem calidum. Ideoq; retruditur exhalatio, meatq; in obliquum circa terram. Vbi notandum, aërem secundum qualitatem, diuidi in tres regiones: infimam, quæ proxime circa nos est plærumq; temperatam: Me[illegible] frigidam, quam attingunt celsissimi montes. Te[illegible] supremam calidam, proximamq; sphæræ ignis. In hac postre-

ma generantur dracones uolitantes, stellæ cadentes, & simi- les impressiones, ut uocant Physici. Quod uero ad loca uento rum attinet, notandum in quouis horizonte quaternas uento- rum regiones principales intelligi posse, quibus utrinque bi- nas ad pingere oportet. Erunt itaque tres ab ortu uenti, tres ab occasu, totidem & à septentrione, & à meridie: quæ deno tat hic depicta figura. Socios quidem uentos à tropicis utrin- que imaginamur, sicut ab Arcticis ex utraque parte. Poetæ uero quatuor duntaxat uentos principales monstrarunt ab or tu Eurum, ab occasu Zephirum, à septentrione Boream, & à meridie Austrum. De hac re sunt hæc Manilij duo carmina.

Asper ab axe ruit Boreas, fugit Eurus ab ortu.
Auster amat medium solem, Zephirusq; cadentem

Eandem rem Naso lib. 1. Metamor. describens quanquam magis explicatio sermone, atq; adeo, splendidioribus figuris depinxit.

Eurus ad Auroram, Nabathæaq; regna recessit,
Persidaq;, & radijs iuga subdita matutinis.
Vesper & occiduo quæ littora sole tepescunt,
Proxima sunt Zephiro. Scythiam, septemq; triones
Horrifer inuasit Boreas. contraria tellus
Nubibus assiduis, pluuioq; madescit ab Austro.

Venti etiam diuersarum sunt conditionum, sanissimi Boreas & Subsolanus: pestiferi Auster & Chorus: tonitruosi præ cunctis quidem Boreas. quanquam etiam Circius & Cho- rus: hi etiam fulminosi sunt. Zephyrus pruinas soluit & fri- gus. Contrarij uenti putandi sunt secundum diametrum hori- zontis, quemadmodum Zephyrus Subsolano, & Septentrio Austro, ut præcedens figura facile indicat. Nomina etiam uentis imponuntur sæpe à contrapositis terris, quemadmo-

dum Græci eadem dixerunt Hellespontum, quod ab Hellespõte in Græciã deferretur. Et Horatius Chorum uocat Iapygē, quemadmodum etiam Ptolemæus, ꝙ ab Iapygio Italiæ promontorio euntibus in Aegyptum flet, ut in Ode. 3. Sic te diua potens Cypri. Eadem ratione Latini Circium uocauere Gallicum, ꝙ à Gallia ferretur. Porrò multi docuerunt ut omni tpe sciatur unde quiuis uentus flet, quemadmodum Vitruuius lib. 1. negotium non ita magnum, si figuram istam, quã pinximus, in planum ponas, atꝙ in eius medio stilum erigas, à quo dependeat linũ, aut quippiã aliud. qđ uento agitari que at. Id unum tamen cura, ut dimetiens illa, cui inscripti sunt Notus & septentrio, lineam meridianam præsentet, quod horoscopo facile inuenitur.

QVA RATIONE PTOLOMÆVS ac eius sequentes pinxerint orbem. Cap. xvii.

CVm uellet Ptolemæus longitudinis terræ etiam ponere aliquod immobile principium, Alexandriam patriam suam elegit, ad quam omnes omnium ciuitatum differentias in horis referret, uidelicet quantum aliæ ad ortum, quantum aliæ ad occasum tenderent. Constituit itaq; ad occasum Meridianum, qui per polos transiens, altera dimidiata parte ad orientem usq; protenditur, totamq; habitabilis terræ longitudinem claudit. Quæ, ut ipse inuenit, ex duobus quadrãtibus cõstat, gradibus autem bis nonaginta idest 180. Verũ nostra ætate alteri quoꝙ duo quadrãtes magna ex pte lustrati sunt. Sed notãdum omne rotundum dimidiatũ duntaxat uideri parte. Vt igitur totũ habitabilis sub unum aspectum ueniret, qui nostra ętate habitati orbis typum pĩxerunt, globi superficiem aperuerunt, uelut chlamyde magis pãsa. Videmus autem globum circulis circundatum, ac primis quidem duobus principalibus, meridianis, qui in polo ad angulos rectos, quemadmodum

Coluri in sphæra sese intersecant, ac terram superficie in qua ternos quadrantes diuidunt. Alteris uero parallelis. Ptolemæus igitur duos nobis quandrantes exhibuit ab occidente in orientem. Alteros duos nostri utrinque marginibus adiecerunt. Porrò omnes lineæ, quæ à polo in mappa descendũt, uocantur Meridiani: quæ uero ab ortu in occasum, Paralleli dicuntur, eo quod nullo in loco conueniant: Diuisio omnium frequẽnter fit gradibus denis, quanquam & quinis fieri potest.

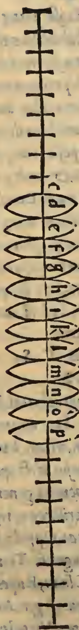
DEPICTVRA GLOBI. CAP. XVIII.

TErram in globum pingere uulgate hoc modo possumus. Primum sanè inquirendi sunt poli, & hoc uel mo tu, uel circino. Circinatio autem potissimum ex quadrantibus constat. Deinde inuestigandus est æquator, quem eodem pacto, quo polos, inuestigare possumus, ita ut ab utroque polo omnibus partibus æquatissime distet, Meridianos autem facie mus omnes in polo coeũtis, et in æquatore maxime distãtes. Discernuntur autem frequenter in mappulis denis gradibus nonnunquam etiam quinis, ut iam dictum est. Eorum centrum est in æquatoris peripheria inquirendum. Et paralleli quidem totidem gradibus discernuntur, quorum centrum est polus. Deinde ponamus alicubi numerum graduum longitudinis terræ. Is autem ad occidentem post Hispanias incipit, ut constituit Ptolemæus. Porrò eum numerum pingere conuenit. ad in cognita terræ. Sic enim nusquam impedimento erit. Latitudinis gradus etiam ad occidentem pingi possunt. Et in pingendis terris utile etiam fuerit ab ipsa mox Hispania incipere. Ducendi sunt autẽ primũ termini littorum trium ptium cõtinentis Europæ, Africæ, atque Asiæ. Postea uero et fluuij, & montes maiores pingendi, quantum spatij iniquitate non excludimur. Insulæ quoque & maris sinus, & si quæ alia adijci possunt,

aut

aut ex mappulis, aut ex tabulis facile haberi possunt.

DE INDVCENDA PAPYRO IN GLOBVM CAP. XIX.

HAbito quadrante cuiusq; maximi circuli in globo, diuide eum in partes treis, ut cósuetudo est communis signa pirgentium: deinde accipe papyrum, quá in planum immobilem ponito, duc in ea quanlongissimam lineá, in qua ut minimum. 30. discriminato parteis, quales in quadrante globi ternas inuenisti. Secta autem sic tota linea huiusmodi partibus, ponito circini pedem ad extremum marginem, & alterum extende pedem in undecimum punctum, ita ut dena trásmittas spacia, duc subinde arcus circulorū, hemicyclis minores, ex puncto, in punctum deinceps mouendo pedem circini, Porrò in alterum marginem conuerso circino, conuersos duc arcus, ac. 12. sectis partibus, habes papyrum, quam globo inducas. Sunt autem uelut. 12. Zodiaci signa, sed in æquatore facta, quanquam in his error bifariam accidere potest, & quod globi raro uere rotundi ab artificibus parantur, & quo circinus etiam facile cedit. Verum hæc à me diocriter exercitato facile corrigi possunt.

D

Sit linea a b, in triginta æquas diuisa partes quales singuli quadrantes æquinoctialis ternas habent. Ponito circini pedem alterum in b, alterum extende in o, sic enim dena trā smittes spacia, duc arcum q r. Deinde ex b promoue circinum uno pūcto. ita enim alter pes i n ueniet. Tum rursus duc arcū, atq; ita deinceps, donec in c deuentum fuerit. Deinde in marginem alterum transfer circinum, ita ut a posito unc pede, in d alterum extendas, atq; illic duc arcum s t, & emerget duodecima pars superficiei quam quærimus c s d t. Deinde ex a promoue uno puncto circinum ut antea in altero margine fecimus. ita enim in e pes alter ueniet, ac deinceps promoue donec ad p deueneris, ac habebis duodecim partes papyri, quam globo apte circumponere poteris, quanquam superne propter sphæræ coarctationem nonnihil superabit. Sed id corrigere haud magno negocio quis exercitatus poterit.

DE NOMINIBVS Geographorū. Cap. XX.

QVadruplicia sunt nomina Geographorum. Prima maris, maritimorumq; locorum. Sunt autem hæc: Mare, Oceanus, Sinus Fretum, aestus, Euripus, Bosporus, portus, litus, agger, ora, Chersonesus, idest peninsula, Isthmos, Insula, promontorium. Altera nomina generalia, partiū terræ sunt hæc. Cōtinēs, terra, territoriū, regio, regnum prouīcia, gētiles, populus, plebs, urbs, Ciuitas, Oppidū, Emporiū, Castellū, Vicus, Pagus, Villa, Casa, Tuguriū. Tertia nomina agrorū sunt hæc: Mōs, Vallis, Collis, Cliuus, Rupes, Vertex, Iugū, Cacumē, Conuallis, Fauces, Campus, Ager, Aruum, Pratum, Pascua, Sylua, Lucus, Nemus, Saltus, Virgulta, Spinetum, & similia. Quarta, nomina generalia fluuiorum stagnorum & cæterorum aquasorum locorum, sunt, hæc: Fons,

Riuus, Fluuius siue Flumen, Torrens, Fluentum, Gurges, Amnis, Fluctus, Vnda, Ripa, Ostium, Alueus, Vadum, Lacus, Stagnum, Palus, Lacuna, Cisterna, Piscina, Thermæ. Hæc apud Ioannem Coclæum Noricum, amicum nostrum, diffuse ac eleganter descripta, paucis attigimus, ne in alieno opere ingeniosi esse uideremur.

DE DIVISIONE TERRÆ Cap. XXI.

Voties fit mentio de diuisione terrę habitabilis, intelligitur hæc sectio de superficie terræ supra aquam extante, quam homines & reliqua animantia inhabitant. Eius tres sunt partes: Europa, Africa & Asia. Minima est Europa, in qua nos sumus. Caput eius Roma. Media est Africa, in qua Carthago, pertinax Romani imperij æmula. Maxima autem est Asia, cuius caput quondam Troia. Porrò hæ tres partes uocantur continens. Nam insula dicitur undiq; circundata mari, Nec alicubi harum adherens continuata terra. Europa diuiditur ab Asia mari Aegæo, Propontide, Ponto Euxino, Mæotide palude, Tanai fluuio, & hinc linea, quæ recta à fontibus Tanais ad septentrionem porrigitur. Inter mare Aegæum & Propontidem est Hellespontus, per quem olim tranauit Leader ab Abydo ad sestum, urbes littorales, illá Asię, hác Europæ. Inter pótum euxinum et propontidem est Bosporus Thracius. Inter Mæotim & pontū Euxinum, Bosporus Cimmerius, ab oppido Cimerio Thauricæ Chersonesi, quod ipsum tamē à cimbris nomen habet, autore Strabone lib. 7. Eadem Europa Africæ diuiditur, primū freto Heracleo deī de mari mediterraneo, quod etiā nostrum mare omnes scriptores uocāt. Accipit autem appellationē hoc mare ab uarijs quas alluit gentibus. Nā ubi Iberiam, idest Hispaniā attigit, uocatur Ibericū. Vbi Baleares īsulas, Balearicū

Vbi Galliam, Galliam. post Ligustiam, ab Liguribus popu=lis: & Tyrrhenum & Tuscum. & Hetruscum, & Inferum. Item Hadriaticum, siue Venetum, siue Superum, Ionium deî de, & Siculum à Sicilia, & Sardoum, à Sardinia, & Africum, ab Africa. Ita Libycum, Aegyptiacum, Syriacum, Pamphylicum &c. Africa uero diuiditur ab Asia mari Indico, mariq; Rubro, qui & sinus Arabicus dicitur. Deinde linea quę ab Heroum ciuitate per Isthmum, quo Asia & Africa connectuntur, ad nostrum mare uergit. quamuis pleriq; authores panant terminos Asię & Africæ Nilum, quos recte reprehendit Ptolemæus Libro secundo Capitulo primo. Ait enim commodius esse, quoties fieri potest, mari quàm flumine continentem diuidere. Pręterea ne Aegyptus scindatur, ac distrahatur, si Nilus statuatur terminis.

EVROPA.

DE EVROPA ET PARtibus eius maioribus. Cap. XXII.

AB Europę descriptione omnes authores inceperunt, tanquam ab ea quæ esset notior ac magis culta. Deinde que maxime celebrata, cum ob Macedonum imperium, tum ob Romanorum potentiam. Strabo etiam libro. 2. multas preter ea rationes adfert. Hanc Ptolemæus libris duobus, uidelicet secundo & tertio, descripsit, in utroq; regiones denas septenas enumerans. Ita ut in uniuersum regiones Europæ sint. 34. tabulæ uero decem. Sunt autem regiones hoc ordine. Hybernia insula Britannica. albion similiter insula Britannica, Hispania Bethyca, Hispania Lusitania, Hispania Taraconensis Gallia Aquitanica, Gallia Lugdunensis; Gallia Belgica, Gal=

lia Narbonensis, Germania magna, Rhætia, Vindelicia, Noricum, Panonia superior, Pannonia inferior, Illyris & Dalmatia. Hactenus ex libro secundo apud Ptolemæum, sequente uero libro rursus. 17. hæ: Italia, Cyrnus, Sardinia, Sicilia, Sarmatia in Europa, Taurica Chersonesus, Iazyges Metanastæ, Dacia, Mysia superior, Mysia inferior, Thracia, Chersonesus, Macedonia, Epyrus, Achaia, Peloponnesus, & Creta insula.

DE REGIONIBVS QVÆ LIbro secundo apud Ptolemæum continentur. Et primum de insulis Britannicis. Cap. XXIII.

CVm autem in describendo orbe ingenium ac industriam Ptolemæi nemo uicerit; operæpretium uisum est nobis illuc iuuentutem uelut ad fontem, & perfectum huius negocij artificem dirigere. Perstrinximus itaq; regionum generales fines ad illius præscriptionem, paucula adijcientes rerum uel priscarum, uel nostræ ætatis, insigniumq; locorum quedam nomina, ut uidelicet tædium iuuentutis alleuaremus. Porrò nec in artificio solum eximius Ptolemæus, sed in ordine quoq; ad mirabilis, ita regiones deinceps texuit, ut à sinistris ad dextera, hoc est, ab occasu ad ortum, deinde è magis septentrionalibus ad australia pergeret. Ideoq; ab Hybernia insula maxime septentrionali atq; occidentali incæpit.

Hybernia itaq; insula à septentrione hyperboreo alluitur oceano, ab occasu occidentali, à meridie Vergiuo ab ortu hyberni[co]. Hodie dicitur Irlandt. Paret autem Anglorum regi homines sunt agrestes. In ea fabulantur esse D. Patricij purgatorium. De hac miranda scribit Pomponius Mela.

Albion à septentrione habet Oceanum Deucalidonium, ab occasu hybernicum & Vergium, à meridie Britannicum ab ortu Germanicum. In ea neque montes sunt, ne q; paludes, authore Ptolemæo. Hodie in duo regna diuisa est insula, Angliæ, & Scotiæ: quibus populis non admodum conuenit. Anglia hodie multis eximijs claret ingenijs, & quid rarum est, erudito rege HENRICO eius nominis octauo, cuius exemplo non mirum est multos ad studia honesta excitari. Insula triquetra est apud Cæsarē et Strabonem. De ea copiose tractat Cæsar lib. 5. de bello Gallico. Insulę adiacēt hui Orchades trigīta numero, et Thyle septētrionis ultima apud ueteres.

Contrariū autem qui hodie eā uiderūt.

DE HISPANIA. CAP. XXIIII.

Secunda Europæ tabula

Continentis prima portio ad occasum, est Hispania, quę à septentrione Cantabrico, ab occasu occiduo clauditur Oceano, à meridie freto Herculeo, & mari nostro, ab ortu Pyrenæis montibus, qui Galliam ac Hispaniam distermināt. Strabo lib. 3. corio bubulo adsimilat. Hæc treis in parteis à Ptolemæo diuiditur, In Bœticam, Lusitaniam, & Taraconensem.

Bœtica à Bœti fluuio denominata, fines habet à septentrione Lusitaniā, diuisam ab ea fluuio ana: ab occasu oceanū occiduū, à meridie fretū, herculeum, & mare nostrum, ab ortu lineā, quę à Balearea ciuitate ad anam ducitur. Hęc regio hodie regnum Granatę dicitur.

Lusitania à septentrione habet Taraconēsem Hispaniā, diuisam ab ea flumine Durio, ab occasu Oceanum occiduum, à meridie anam flumen, ab ortu lineā ab ana ad Durium ductā Hanc regionem aliquātò maiorē facit Strabo. Et nostra quoq; ætas. Portugallia enim uocatur, regnum nobile, cuius solertia factum est, ut ab Hispania in indiā hodie nauigetur. Ciui

tas regia in ea est Vlysbona, quã Plinius Olyssiponẽ uocat.

Taracõnẽsis Hispania, plusquã dupla ad priores à septen triõe oceanum Cantabricũ, ab occasu occiduum habet Lusitaniam, Bœticamq́; à meridie mare Ibericũ, siue nostrum, ab ortu Pyrenęos montes ac Galliam. Hanc secat amnis Iberus, à quo olim Romani Hispaniã citeriorẽ ac ulteriores diuiserũt. Hęc natio hodie quatuor habet regna, Castellæ, Gallitię. Nauarræ. ac ta ra.onię, ab inclyta Scipionũ ciuitate. Præclarissimi in Hispania populi Celtiberi, ac eorum urbs Numãtia, quæ Romanis decem annis restitit. tandem à Scipione inferiore expugnata. Item Saguntum oppidum insigni clade sub Hannibale clarum, & Carthago noua à Scipione superiore expugnata. Porrò Hispania Romanis obstitit plus ducentis annis, sub Augusto primũ pdomita. Insulæ duæ adiacent Hispaniæ Baleares maior et minor, quæ hodie etiam inde Maioricæ ac Minoricæ uocantur. Et Gadis in extremo oceano Herculi sacra Item Herculis columna in Bœtica, Calpæ.

Tertia Europę tabula.

DE GALLIA. *Cap.* XXV.

Sequitur Gallia post pyrenæos mõtes inter Hispaniam, Germaniãq́;, et duo Maria, Oceanũ et mare Nostrũ sita Quã C. Cæsar et ueteres oẽs in ptes tres diuiserunt. Aquitaniã, Celticã (quæ proprie Gallia) & Belgicã. Aquitania à Celtis diuiditur Garũna flumine Celtæ à Belgis flumine Sequana, Deniq; Belgæ à Germanis flumine Rheno. Hic enim est antiquus limes Gallorũ et Germanorũ apud oẽs authores. Atq; hæc diuisio fuit ãtiqua. Augustus aũt Cæsar Aquitanis adiecit quicquid inter Garũnã et Ligerim amnes est populorũ tũ reliquos Celtas, in Galliã Lugdunẽsẽ et Narbonẽsem diuisit, adiecta Narbonensi prouincia uetere, quã antea Romani tenuerãt, quæq; hodie adhuc nomen tenet. Hĩc diuisionẽ

posteriores secuti sunt geographi, præcipue uero Ptolemæus. Eam nos quoque nunc prosequemur.

Aquitania igitur habet ab occasu oceanum Aquitanicum à septentrione & ortu Lugdunensem Galliam, flumine Ligeri discretam, à meridie partim Pyrenæos montes, partim Narbonensem Galliam.

Lugdunensis à septentrione oceanum Britannicum spectat, ab occasu partim oceanum, partim Aquitaniam iuxta dictos limites. Ab ortu Belgicam, diuisam ab ea flumine Sequana, à meridie Narbonensem Galliam.

Deniq; Belgica à septentrione Britannicum habet oceanum, ab occasu Lugdunensem, ab ortu Germaniam magnam diuisam ab ea flumine Rheno, à meridie Narbonensis Gallia à septentrione Lugdunensi ac Belgica concluditur, ab occasu Pyrenæis montibus, ac Aquitania, ab ortu alpibus, à meridie mari Gallico. Hic lectorem admonere uolumus, in descriptione Galliæ, quod ad loca attinet, plus tribuendum C. Cæsari, q̃ Ptolemæo. Quippe Cæsar regionem peragrauit ac uidit. Fuit enim diligentissimus in locis describendis Cæsar. Porrò Ptolemæus id non egit ut omnia priuata loca ad amussim pingeret, sed ut regionum in genere ueram phantasiam ac formam oculis subijceret. Sequani igitur, Rauraci, Heluetij, Leuci, & Lingones uiciniq; populi, nequaquam Belgis sunt ascribendi sed Celtis: etiamsi aliter tradidit Ptolemæus. Item Dubis, quem Cæsar Alduasdubim uocat, Arar, & Rhodanus non ex eidem montibus originem ducunt. Nec Auenticum, aut ciuitas Equestris, Sequanorum ciuitates sunt etiamsi ita exhibuit nobis Ptolemæus: sed Heluetiorum, ut de Auentico Cornelius Tacitus. lib. 17. docet. Hoc idem de ciuitate Equestri [illegible] ex situ heluetiorum à Cæsare descripto. Gallo

rum omnium fortissimi (ait Cæsar) Belgæ, maximæ sunt Celtæ. Cæsar totam Galliam decennio subegit, ait Strabo. Flumina Gallia habet oportunissima in utraq; maria, & nostrum & oceanum. Eam Franci origine germani, magna ex parte occupauere, præter Belgicæ maritimam oram, & eam qua Rhenum attingit: præterq; Lothoringos, heluetios & Allobrogas, qui hodie Sabaudienses dicuntur. Vrbs habent principalem Lutetiam, olim parisiorum oppidum, & Lugdunum nobile emporium. Belgæ hodie in Picardos, Flandros, Brabantos, Hollandosq; diuisi sunt, & quosdam alios non ignobiles populos. Aquitani Gasconię hodie nomen retinent. Celtæ autem innumerata nomina. Ex his multi sunt, qui Francis parent, sunt item qui non parent.

DE GERMANIA. Cap. XXVII.

Quarta Europæ tabula.

GErmania magna ab occasu Rhenum habet Galliasq; à septentrione Oceanum germanicum, à meridie flumen Danubium, regiones uero Rhætiam, Vindelitiam, Noricum, Pannonias duas, superiorem & inferiorem. Ab ortu Vistulam flumen, & Carpathum montem. In hac tam uasta ac magna natione, ex antiqua appellatione quatuor duntaxat populorum nomina mansere, Saxonum, Phrysiorum, Marcomannorum, et Sueuorum. Et Sueui quidē quondam ad albim fluuiū habitant, patentissima regione, ut patet apud oēs authores. Cæterum Strabo etiam Sueuorum ad ortum Danubij meminit lib. 4. ad finem, ubi hodie quoq; manet nomen. Marcomanni autem hodie uulgo Merrhenlandi dicuntur. Germani e maximus fluuius est albis, ultra quem Romani non habuerunt imperium, ait Strabo lib. 7. Maxima sylua in ea Hercynia est, de qua Cæsar. lib. 6. elegantissime differit, & quæ hodie nigra sylua dicitur eiusdem caput est. Bacenis au=

tem sylua lōge alia est.uidelicet non longe ab A bi fluuio in Sueuis.Multi hodie picæriam uolunt,quæ in Thuryngis est. Tota hodie natio in multa regna & regulos diuisa est, non magno sua commodo. Vtitur autem fermè uetere lingua Germania exceptis Bohemis,ac parte Poloniæ. Vrbes quoque in ea prēclarissimē,ut urbs Norica in umbilico propè Germaniæ,Ertphordia ī Turyngis,Praga ī Bohemis. Vratislauia ī silesijs,Lubecū,ī Cībricæ Chersonesi Isthmo,et reliquæ īfinitē.

DE RHÆTIA, VINDELITIA, NORICO, Pannonij duabus, Illyri, & Dalmatia. Cap. XXVII.

Quinta Europe tabula.

RHætia ab occasu Heluetijs, à septentrione Danubio et Germania,ab ortu Lyco flumine & Vindelitia,à meridie alpibus terminatur. Hēc natio nō prorsus ita habet apud Strabonē,qui eam ad Comū usq; extendit. Hi origine Tusci sunt,ut author est Liuius libro quinto ab urbe condita. Et lingua Thuscæ etiamnum apud Rhætos manet, quanquā non incorrupta,ut idem ait Liuius.Ipsi in tria fœdera scissi sunt,licet non eo omnino tractu,quem pingit Ptolemēus.

Vindelitia ab occasu Lyco & Rhætia, à septentrione Danubio & Germania, ab ortu Aeno & Norico à meridie item alpibus clauditur.In ea præclarissima urbs Augusta Vindelicorum ad Lycum amnem.

Noricum ab occasu Aenum flumen & Vindeliciam, à septentrione Danubium & Germaniam, ab ortu pannoniā superiorem, ì meridie alpes habet.Hē duæ nationes nunc nomen Bauariæ habent.

Pannonia superior ab occasu Noricū,à septentrione Germaniam & Danubium,ab ortu Pannoniam inferiorem, à meridie Illyrim habet.Hodie Austria & Stiria. Porrò in ea præclarissima urbs Vienna.

Pannonia inferior à septentrione Germaniam & Danubium, ab occasu Pannoniam superiorem, à meridie Liburniã siue Illyrim,& ab ortu Iazygas Metanaslas habet. Hæc hodie sub Vngaris propemodum est.

Illyris, quę eadem Liburnia(nam authores hæc duo nomina ferè confundunt)Item Dalmatia(quæ magis ad ortum ac meridiem à Ptolemæo non singulatim descripta, quanquam regionem singularem puto)à septentoione habẽt utranqꝫ pãnoniam,ab occasu histriã,ab ortu superiorẽ Mysiã, à meridie Macedoniã ac mare hadriaticum, Tota hæc Natio Sclauonia hodie uocantur, uulgo Schiauonia.

DE ITALIA, CORSICA, SARDInia, & Sicilia Cap. XXVIII.

ITalia peninsula ab occasu Alpiũ iugis terminatur,ad Varũ usqꝫ flumen,et Tyrrheno pelago,quod etiã mare Tuscũ & inferũ dicitur,à septẽtrione alteris alpiũ iugis,.quæ Rhętiæ.atqꝫ alijs sequẽtibus nationibus imminent,ab ortu hadriatico mari,quod nũc Venetũ uocant olim à Romanis Superũ uocabatur,denicꝫ à meridie mari. Siculo. Hæc omniũ regionũ præclarissima. Caput habet Romã,olim gentiũ dominã, & Tyberim amnem. Vrbes præterea præclarissimas, Insubrium Mediolanũ, Venetorum Veronã,et urbẽ nouam, quæ nunc Italiæ clarissima est, Ligurum Genuã, Thuscorum Florẽtiã, Cãpanorum Capuã nec longe ab ea liberam quondam Neapolim. Per mediã Italiã mons Apenninius tendit, perinde atqꝫ spina ꝑ tergum hominis, Est ĩ Italia togata Gallia iuxta Padum ingens flumen,ad Rubiconem usqꝫ amnem, ubi uera Italia incipit. Hæc olim Gallia Cisalpina uocabatur,cum altera Gallia uidelicet nostra, Transalpina, Comata, ac Braccata diceretur. Italiæ forma tibiæ demortui hoĩs adsimilis est.

Sexta Europe tabula.

Cyrnos, quæ & Corsica, insula, ab occasu & septentrione mari Ligustico, ab ortu hetrusco clauditur, à meridie mari, quod inter ipsam ac Sardiniam iacet. Hæc insula est nunc sub Genuensium dominio. Laudatur hodie ex ea uinum.

Sardinia ab ortu habet Tyrrhenum pelagus, a meridie Africum, ab occasu & septentrione Sardoum. Hæc insula plantę humeni pedis adsimilis est.

Sicilia insula triquetra, ab occasu et septētrione mari Tyrrheno clauditur, à meridie Afro, ab oriente Hadriatico siue Ionio. Tria habet promontoria, unde & Trimacris à Grecis dicta, quorum Pelorus septentrionem ac Italiam spectat, Pachynus ortum, Lilybæum meridiem & occasum. Ex Lilybeo quidam naues è Cartaginensium portu egredientes uidere poterat, ut refert Valer. Max. lib. 1. non ita longe à fine. Itaq; quidam putant Siciliam plus equo remotam ab Africa in Ptolemæi descriptione. Strabo tamen li. 17. ait Carthaginem distare à Lylibæo spacio millium stadiorum ac quingentorum ferè, quæ cum Ptolemæi non omnino discrepat pictura. In hac insula mons Aetna incendio memorabilis, Syracusæ urbs, ac Messana. Sardinia ac Sicilia hodie sub ditione Hispanorum esse dicuntur.

DE SARMATIA EVROPÆ, TAVrica Chersoneso, Iazygibus Metanastis, Dacia, duabus Mysijs, & Tracia. Cap. XXIX.

Octaua Europę tabula.

SArmatia Europæ terminatur à septentrione oceano Sarmatico, ab occasu Vistula fluuio & Germanico, à meridie Iazygibus Metanastis, Dacia ac Mysia inferiore, ab ortu Sarmatia Asiatica, fluuio Tanai diuisa Mæotideq; palude. Hæc regio nostra ętate in multas regiones diuisa est. Poloniá, Rhussiam, Prussiam, Lituaniam, Liuoniam, Moscouiam, Po-

doliam, albam Rhussiam. Sarmatiæ maior pars, neq; parua Germaniæ portio hodie sub uictoriosissimo principe SIGISMVNDO regæ poloniæ dedit. Est in hac Boristhenes satis celebre flumen.

Taurica Chersonesus Mæotide palude, Cimmerio Bosporo, ac mari Euxino penè circundatur. Hodie minor Tartarea à quibusdam.

Iazyges Mætanastę terminos habent à septentrione Sarmatiam Europæ, ab occasu & austro Germaniam & Panoniam inferiorem, ab oriente Daciam, hodie septem castra dicuntur, uulgo Sibenburg. Nona Europæ tabula.

Dacia terminatur à septentrione Sarmatia Europæ, ab occasu Iazygibus Metanastis à meridie Mysia superiore, & Danubio, ab ortu Mysia inferiore & Danubio. Hanc hodie Transyluaniam uocant. Est autem longe alia ab ea, quam non recte hodie Daciam uocant, cum sit Dania appellanda, uulgo Danmarctt. ad Cimbricã Chersonesum.

Mysia superior à septentrione habent Daciam; ab occidente Dalmatiam, à meridie Macedoniam, ab ortu Thraciam. In ea est Dardania. Hæc hodie seruia dicitur.

Mysia inferior ab occasu habet Daciam, à septentrione Sarmatiam in Europa, ab ortu pontum Euxinum, à meridie Thraciam & Aemum montem. Hic Danubius sex hostijs in pontum Euxinum Effunditur. Hodie Valachia et Bulgaria.

Thracia à septentrione habet inferiorem Mysiam, ab occasu superiorem, à meridie mare Aegæum, ab ortu Bosporum Thracium, ac Propontidem. In hac Constantinopolis est, olim Bizantium.

Ad Thraciam & Hellespontum est proprie Chersonesus ubi urbs Sestus, amore Herus & Leandri clara.

DE MACEDONIA, EPIRO, ACHAIA EVboia, Peloponneso, et Creta insula. Cap. XXX.

Decima Europæ tabula.

Macedonia limites habet à septentrione Dalmatiam, Mysiam superiorem & Thraciam ab occasu Ionium pelagus siue Hadriaticum, à meridie Epeirum atq; Achaiá, ab ortu Aegæum pelagus. Ea natio rebus gestis, & regum nobilitate præclarissima, præcipue uero Alexandri Magni. In ea urbes quoq; præclarissimæ, Thessalonica. Philippi, Demetrias Montes. Athos, olympus, Ossa, Pelios, & Othrys, Fluuij: Sperchius, Peneus Axius & Strymon. Ptolemæus hanc latiorem facit, quàm uetusta descriptio habet apud Liuium de bello Macedonico.

Epeirus à septētrione terminatur Macedonia, ab occasu et meridie mari Ionio siue Hadriatico, ab ortu Achaia. Montes in ea Acroceraunca et pindus a Thessalis imminens. Ciuitates, Oricū, Ambracia et actiū Hæc natio à Romanis maxime uastata fuit, nobilis suo quondam pyrrho rege. Insulam adiacentem habet Corcyram, olim Phæacam dictam ut putāt quidā, nobilē carmine Homeri, et Alcinoo rege nūc Corphu nominát. Sūt et aliæ adiacētes insulæ, Ithaca Vlyssis patria, Cephaliæ et Echinades, ac Zacinthus.

Achaia ab occasu habet Epeirum, à septentrione Macedoniam ab ortu mare Aegeum, à meridie hadriaticum & Creticum pelagus. In hac sunt Athenæ disciplinarum altrix quódam, Delphi in Phocide oraculo Apollinis clari. Montes. Aeticon, Parnassus, Cythæron, Hymettus. Fluuius, Asopus. Regiones præclarissimæ, Aetholia, in qua Calydó: Bœotia, in qua Thebæ. ac Phocis, in qua (et diximus) Delphi. Item Sunium promontorium. Achaiæ Eubœa ingens adiacet insula. hodie Nigra pont. In ea Chalas ciuitas clara morte Aristotelis. Ea est,

Iuxta Euripum è regione Aulidis portus Bœotiæ.

Peloponnesus limites habet à septentrione Corinthiacum sinum, Isthmum, & Creticum pelagus. Ab occasu atq; meridie Hadriaticum pelagus, ab ortu Creticum mare. Hodie Morea dicitur. Hæc toto orbe peninsula maxime celebrata est, propter Mycenarum, Argiuorum Lacedemoniorum, Sicyoniorum, Eliensium, Arcadum, Pyliorum, & Messeniorum imperium. multæ horum populorum præclarissime urbes, multi principes celebrati, immensæ res gestæ, montes quoq; ac fluuij celeberrimi. Ab occasu Strophadas insulas habet duas, ab Austro Cythæra, ab ortu Salamina, et Aeginã maximesẽ mẽ

Creta insula ab occasu terminatur mari Hadriatico, a septentrione Cretensi, à meridie Punico, ab oriente Carpathio. Hæc quoq; insula nulla sub cœlo magis celebrata, centũ olim habebat oppida, ideoq; ab Homero ἑκατόμπολις *dicta, hodie Candia. Item in Aegæo pelago insulæ sunt multæ, quædam ab situ uocantur Cyclades, quæ circa Delum in circulo positæ sunt. Reliquæ Sporades dicũtur* ꝙ *undiq; per mare dispersæ sint. De his omnibus Plinius lib. 4. cap. 12. copiosissime. Hæ omnes nationes, quas hoc capite enumerauimus, sub Turcarum imperio sunt.*

AFRICA.

DE APHRICA, ET EIVS PARtibus, ac primum de Mauritanijs duabus, Afri ca minore, ac Numidia. Cap. xxxi.

Sequitur deinde Aphrica altera mundi pars, quã Ptolemæus li. quarto tabulis quatuor descripsit. Habet autem, regiones duodecim, Mauritanias, Tingitanã ac Cæsariẽsem, Numidiam nouam, Aphricã proprie, Cyrenẽ. Marmaricam

Libyam, Aegyptum inferiorem Thebaida, Libyam interiorem, Aethiopiam supra Aegyptum, Aethiopiam omnibus his australiorem.

Mauritania Tingitana ab occasu habet oceanum occidentalem, ad septentrionem fretum Herculeum & Iberium usq; ad Malue fluuij hostia, ab ortu Mauritaniam Caesariensem, à meridie Getuliam & Libyam interiorem. In hac Ptolemeus duos Atlantes constituit, maiorem et minorem. Est in ea Tingis Cesarea, & columna Herculis Alyba.

Prima Africae tabula.

Mauritania Caesariensis ab occasu habet Tingitanam, à septentrione Sardoum pelagus usq; ad Amsagum fluuium, ab ortu Africam à meridie Libycos montes & Getuliam. In hac Syphacis quondam regia, & Masaeliorum regnum, quod postea in Masinisse manus uenit.

Aphricae latus occidentale, terminatur Mauritania Caesariensi, & Ampsaga fluuio: septentrionale, pelago Aphricano: orientale, Cyrene: meridionale, desertis interioris Libyae. In hac Carthago est pertinax in perniciem usq; suam Romani imperij aemula. Est Utica, ubi posterior Cato se occidit. Est & Numidia prouincia, quam suis quibusdam, sed non ita proprijs terminis descripsit Ptolemaeus. In ea Cirtha regia ciuitas maxima. Quanquam Ptolemeus eam Cirtesiorum faciat urbem. Multae ante Aphricam insulae sunt, & duae Syrtes, maior & minor impedita ac salebrosi sinus maris. Haec tota cum duabus Mauritanijs natio, hodie Barbaria uocatur.

Secunda Africae tabula.

DE CYRENAICA, AC RELIquis nationibus Africe. Cap. xxxij.

Cyrene ab occasu habet Syrtim magnam, ac Africam proprie, à septentrione Libycum pelagus, ab ortu Marmaricam, à meridie deserta Libyae interioris. Ciuitates insignes

gues inter cæteras sunt Beronice, Arsinoë, Ptolemais, Apollonia ac Cyrene, unde & pentapolis dicta.

Marmaricam, Libyam, ac Aegyptum. Ptolemæus non adeò accurate distinxit, quanquam Marmaricam ad Cyrenen ponit, deinde Libyam, postremo Aegyptum ad Asiam & sinum Arabicum. Hæ tres etiam nationes ad septentrionem habent Aegyptiacum pelagus, ad meridiem Aethiopiam supra Aegyptum. In Libya hac est Hammon oraculo Iouis clara ciuitas. in Aegypto inferiore Alexandria est metropolis opus Aleandri Magni, & regum Ptolemæorum regia, deniq; nostri Ptolemæi patria. Hæc Aegyptus Nilo quotannis irrigatur, fluuio totius orbis maximo, qui septem hostijs in nostrum mare exoneratur, ac Aegyptum inferiorem in literæ Δ formam ambit. Supra hanc Thebais regio est ad Nili ripas utrinque, ac undique propemodum montibus circundata. In ea multæ ac præclarissimæ urbes, ut Thebæ centum portis, Homero celebratæ, quę etiam Διόσπολις de qua Iuuenalis:

Rari quippe boni, numero sunt uix totidem, quot
Thebarum portæ, uel diuitis hostia Nili.

Ad sectionem Nili, ubi Δ efficit, Babylon est: atq; paulo infra Tanis, ubi filij Israel priorem captiuitatem, de qua in exodo, passi sunt, ac Mose duce per rubrum mare siue sinum Arabicum in deserta Arabiæ deducti, postea in terram sanctam uenerunt.

Libya interior terminatur à septentrione duabus Mauritanijs, Africa atq; Cyrene, ab ortu Aethiopia, quæ supra Aegyptum est, ab accasu oceano occidentali. Populi in hac celebres Garamantes et Getuli. Quarta Africæ tabula.

Aethiopia quæ supra Aegyptum est, terminos habet à se-

ptentrione Aegyptum. Marmaricam, & Lybiam: ab occasu interiorem Libyam, à meridie exteriorem Aethiopiam, ab ortu Arabicum sinum siue mare rubrum. In hac *Meroë insula est Nili, in qua diuus Matheus prædicasse Euangelium dicitur. Item Troglodytica natio & Aromata.*

Aethiopia omnibus his australior, à septentrione habet Lybiam interiorem et Aethiopiam supra Aegyptum, ab occasu et meridie Ptolemæo incognitã terram, ab ortu sinum Barbaricũ, quæ pars est oceani Indici meridionalis. In hac mõtes Lunę sunt, ex quibus Nili paludes originẽ trahunt. Extremum *Ptolemęo cognitũ Prassum est promõtoriũ uerũ nostra ętate tota hęc portio à Lusitanis inuẽta est, ut postea exponemus.*

A S I A

DE ASIA TERTIA PARTE mundi. Caput. xxxiij.

Asiam magnam Ptolemæus tribus libris descripsit, quĩto, sexto, & septimo item. 12. *tabulis* Prouincias *eius facit, 48. quãquam in ultimo catalogo libri octaui apud eundem non usq; adeo clarum est, num Pontum ac Bithyniam duas faciat regiones, an Galatiam ac Paphlagoniam, utræq; enim illic binæ, quæ in quinto singulæ, nec distinctæ. Idem de magna Phrygia & Syria Caua dubitamus.* Sunt *autem in quinto hę nationes: Pontus ac Bithynia: quæ proprie Asia dicitur: Phrygia magna, Lycia. Galatia, Paphlagonia, Pamphylia, Cappadocia, Armenia minor, Cilicia, Sarmatia Asiatica, Colchis, Iberia Albania, Arminia maior, Cyprus insula, Syria caua, Pœnicæ, Palestina Iudæa, Arabia petręa, Mesopotamia. Arabia deserta, Babylonia.* In *sexto hæ sunt nationes: Assyria, Susiana, Media, Persis, Partia, Carmania deserta,*

Carmania altera, Arabia felix, Hyrcania, Margiana, Bactriana, Sogdina, Sacæ, Scythia intra Imaum montem, Scythia extra Imaũ montẽ, Serica Aria, Paropamisus, Drangiana, Arachosia & Gedrosia. In septimo libro sunt hæ: India intra Gangem fluuium, India extra Gangem, Sinarum regio, & Taprobane insula.

DE PONTO AC BITHYNIA, ASIA proprie, Lycia, Galatia ac Paphlagonia, Pamphylia, Cappadocia, Armenia minore & Cilicia. Cap. xxxiiij.

Ponti ac Bithiniæ termini sunt ab occasu Thracius Bosporus & Propontidis pars, à septentrione pontus Euxinus, ab ortu Galatia, à meridie regio quæ proprie Asia. In ea sunt urbes præclare Chalcedon, Nicæa ac Nicomedia. *Prima Asiæ tabula.*

Quę proprie Asia dicitur, habet à septentrione Bithyniã, ab occasu propontidem, Hellespontum, ac Aegæum pelagus, quod ijs in locis Icarium ac Myrtoum dicitur, à meridie Rhodiẽse pelagus, ab ortu Lyciam, Pamphyliam, ac galatiam. Sed notandum regionem quæ proprie Asia dicitur, apud Ptolemæum comprehendere Phrygiam magnam ac Cariam. Prę terea esse in ea Mysias duas, maiorem ac minorem. Phrygias item duas, maiorem & minorem, & hanc quidẽ dici Troiadem, in qua Ilii ac Ida mõs. Deniq; in ea esse Aeoliã, Ioniam, ac Doridem regiones. Est autẽ hæc natio abunde apud omnes authores celebrata urbibus præclarissimis. Pręterea fluminibus ac montibus innumeris. Carum etiam nomẽ in militia clarum est, Lydorum uero in diuitijs hæc hodie cum adiacentibus regionibus magna Turcia dicitur.

Lycia terminatur ab occasu & septentrione regione quæ proprie Asia, dicitur, ab ortu Pamphylia, à meridie mari proprio. In ea Xanthus flumen, ac Patara urbs.

Galatia limites habet ab occasu Bithyniam & partem Asiæ proprie, à meridie Pamphiliam, ab ortu Cappadociam, à septentrione pontum Euxinum. In hac Paphlagonia est ad pontum Euxinũ. Item ciuitas Synope, & extrema Carambis fluuius Halys, Lydij olim ac Medici imperij discrimen. Galatę à Celtis oriundi sunt, quos Greci Galatas, Latini Gallos dixerunt. Galatarum linguam ait D. Hieronymus suo tempore fuisse similem Treuirorum. Ad hos D. Paulus scripsit.

Pamphilia terminatur ab occasu Lycia ac Asia à septentrione Galatia, ab ortu Cilicia & Cappadocia, à meridie Pãphylico mari. In hac sunt Berga & Attalia, ciuitates quarum mentio est in actis Apostolorum.

Cappadocia terminatur ab occasu Galatia, a meridie Cilicia, ab ortu Armenia minore, et superne etiam maiore, à septentrione ponte Euxino. In hac flumen est Termodon. Itẽ ciuitates maritimæ duæ, Trapezus & Themiscyra. Item Amaseia Strabonis patria. Armenia minor à septentrione & occasu habet Cappadociam, ab ortu Armeniam maiorem, distinctam ab ea Euphrate flumine: à meridie Ciliciam.

Cilicia terminatur ab occasu Pamphilia, à septentrione Cappadocia & minore Armenia, ab ortu Ammano monte; à meridie mari Issico siue Cilicio. In hac fluuius Cydnus, qui Tharsum urbẽ præclarissimam perluit, D. Pauli patriam. Hactenus Chersonesi regiones enumeratæ sunt, q̃ minorẽ Asiã uocamus. Habet autem insulas circunquaq; adiacentes. Et Troas quidem, Tenedon, & Lesbon: Lydia uero Chium: Ionia autem Icarum, et Samum. Denicp Caria Con, Doris Carpathum, Licya Rhodum, omni ætate claram insulam.

DE SARMATIA IN ASIA COLchide, Iberia Albania, et Armenia minore. Cap. xxv.

Sarmatia Asiatica terminatur à septentrione terra incognita Ptolemæo, ac occasu Sarmatia Europe, Tanai fluuio, Mæotide palude ac Cimmerio Bosporo: à meridie Euxino mari, Colchide, Iberia ac Albania: ab ortu Scythia intra Imaum montem, & mari Caspio. In hac sunt Amazones, montes Hyperborei, & Caucasus, Mithridatis regio, Alexandri columnæ. hæc hodie Tartaria dicitur. Hic etiã notandum quas Ptolemæus duas Sarmatias facit, eas alios authores Scithias nominare. Ac de alijs duabus Scythijs uel nihil, uel parũ tradidisse. Tametsi omnes septentrionũ populos Scythas nominant passim. Secunda Asiæ tabula.

Colchis habet à septentrione Sarmatiam in Asia ab occasu pontum Euxinum, à meridie maiorem Armeniam, ab ortu Iberiam. In ea Phasis flumẽ, et urbs Dioscurias. Ex ea Medea cum Iasone profugit in Græciam. Tertia Asiæ tabula.

Iberia undiq; montibus septa, terminatur à septentrione eadem Sarmatia. ab occasu Colchide, à meridie maiore Armenia. ab ortu Albania.

Albania habet à septentrione eandem Sarmatiam, ab occasu Iberiam ab ortu mare Caspium siue Hyrcanum, à meridie armeniam maiorem. In his regionibus cum Mithridate rege Ponti bellauit Pompeius. Aiunt & in ea diuum Bartolemæum concionatum uerbũ dei.

Armenia maior terminatur à septentrione Colchide, Iberia ac Albania: ab occasu minore Armenia ac Euphrate, parte etiam Cappadociæ, ab oriente mari Caspio & Media, à meridie Mesopotamia, atq; Assyria, In montibus Armeniæ post diluuium arca Noë consedisse dicitur Gene. Cap. 8. Quidam etiam addunt in Gordiæis montibus, Euphrates in ea oritur, & Araxes, & Tigris, fluuij celeberrimi.

DE CYPRO INSVLA, SYRIA, ATque eius partibus, Phœnice, Caua Syria, Paelestina Iudæa, Arabia petræa, Mesopotamia, Arabia deserta, ac Babylonia.

CAP. XXXVI.

Quarta asię tabula.

CYprus insula ab occasu pelagus habet Pamphylicum, à meridie mare Aegyptiacum, ab ortu Syriacum, à septentrione Cilicium, Hæc insula Veneri quondam sacra fuit. Habet urbes Paphos duas, ueterem ac nouam, & Salamina.

Syria terminatur à septentrione Armenijs, ab occasu Syriaco pelago, à meridie Iudæa Palæstina, ab ortu Arabia deserta, Mesopotamia, ac flumine Euphrate. Natio mire celebrata in Iudeorū scriptis. Sub ea Phœnice cōprehenditur, & Syria Caua, siue Cœle, quam non recte uocant Curuam. Antiochiam habet ad Orontem fluuium, nominatissimam urbem in Actis Apostolicis. Item Tyrum ac Sydonem, Seleuciam, Damascum. Montes: Carmelum, Lybanum, et Antylibanum.

Palestina Iudea pars Syriæ, habet à septentrione Phœnicem, ab ortu Syriæ partem, à meridie Petræam Arabiam, ab occasu Syriacum pelagus. In hac Hierosolima, Cæsarea Stratonis, Ioppe, nunc Iaphet, Multæ item aliæ in sacris literis nominatæ urbes. Ipsa etiam Samariam complectitur ac Galilęam. In ea Iordanis fluuius, qui Genesar lacum effundit. Ptolemæus etiam Tiberiadis addit lacum, qui neq; apud Plinium, neq; apud Strabonem habetur, sed Tyberias oppidum ad Genesaritidem lacum: legitur apud Plinium: deniq; in Asphaltida labitur, quod mare mortuum uocant. In ea est terra, quam sanctam uocant sacræ literæ, diuisa in duodecim tribus Israel. Cuius longitudo est à Dan ad Bersabē,

latitudo ab Ioppe ad montana, quæ undiq; Iordani imminent ab Arabibus.

Arabia Petræa terminatur ab occasu Aegypto, à septentrione palæstina Iudæa, à meridie interiore sinu Arabico, ab ortu Arabia felice ac deserta. In hac Petra est metropolis, Hæc olim Nabatæa dicebatur.

Per huius partem filij Israel ex Aegypto in terram sanctam uenerunt.

Mesopotamia finitur à septentrione Armenia maiore, ab occasu Euphrate fluuio ac Syria, ab ortu Assyria per amnem Tigrim, à meridie partim Arabia deserta, partim Babylonia per Euphratem flumen. Hæc regio, quod inter duos fluuios Tigrim ac Euphratem media sit, Mesopotamia dicta est. Moses Geneseos capite. xi. uocat illá Aran. In ea urbs Carræ, cæde M. Crassi nobilis, ab Hebræorum historicis maxime celebrata. Item Edessa Abgari regis ciuitas, cuius mentionem facit Eusebius lib. 1. cap. 15.

Arabia deserta habet à septentrione Mesopotamiam, ab ortu Babyloniam, à meridie felicem Arabiam, ab occasu Syriam ac Arabiam petræam.

Babylonia terminatur à septentrione Mesopotamia, ab occasu Arabia deserta, ab ortu Susiana, à meridie sinu Persico. In hac Chaldæa regio est, cuius urbs Vrchoa, quæ apud Ptolemæum Orchoa legitur, patria Abrahæ Geneseos cap. xi. In regione Babylonia, urbs est ipsa Babylon, opere, ac magnificentia inter septem orbis spectacula.

DE ASSIRIA, SVSIANA, *Media, Parthia, Hyrcania, Arabia felice, ac duabus Carmanijs.*

ASsyria finitur à Septentrione Armenia maiore, Occasu Mesopotamia & Tigri flumine, à meridie Susiana, ab oriente Media. Horum imperium et antiquissimum erat, et maximum. In hac est Ninus urbs ędificata à Nino Beli filio.

Media terminatur à septentrione Hyrcano siue Caspio mari, ab occasu maiore Armenia & Assyria, à meridie Perside, ab ortu Hyrcania & Parthia. Horum etiam imperiũ olim magnum fuit, & ab Assyrijs tralatum. Porrò regum Persarum domicilium erat ęstiuo tempore Ecbatanis in Media, Hyberno in Perside.

Susiana habet à septentrione Assyriam, ab occasu Babyloniam, ab ortu Persidem, à meridie Persicum sinum. Huius regionis metropolis sunt Susa.

Persis terminatur à septentrione media, ab occasu Susis, ab ortu Carmanijs duabus à meridie sinu Persico. Hi à Medis in se & Susa retulerunt regnum. Quorum nomen & lingua etiamnum toto oriente clarent.

Parthia ab occasu habet Medos, à septentrione Hyrcaniã ab ortu Ariam, à meridie desertam Carmaniam. Hi omnium orientalium maxime Romanorum imperium, cum potissimum florerent Romani, retuderunt.

Sexta Asiæ tabula Arabia felix à septentrione habet Petræam atq; desertam Arabias, ab occasu sinum Arabicum, à meridie mare rubrum, ab ortu sinum Persicum & mare rubrum. In hac Saba est, & nostra ætate Mecha, domicilium Machumeti.

Hyrcania terminatur à septentrione Hircano pelago, ab occasu Media, à meridie Parthia, ab ortu Margiana. ferax natio Tigridum. Vnde illud Vergilij Aene. quarto. Hyrcaneq; admorunt ubera Tigres.

Deserta Carmania habet ab occasu Persidem, à septen-

trione Parthiã, ab ortu Ariam, à meridie alteram Carmaniã.

Carmania altera terminatur à septentrione Carmania deserta, ab ortu Gedrosia, ab occasu Perside & Sinu Persico, à meridie Indico pelago. Hæ duę nationes nihil memoratu dignum habent.

DE MARGIANA BACTRIANA, Sogdiana, Sacis, duabus Scythijs, ac Serica. Cap. xxxviij.

Septima Asię tabula.

Margiana habet ab occasu Hyrcaniam, à septentrione Scythiam intra Imaum montem, à meridie Ariam, ab ortu Bactrianam. in ea Massagetæ sunt, Dacæ & Tapuri populi.

Bactriana terminos habet ab occasu Margianam, à septentrione & ortu Sogdianam diuisam ab ea Oxo amne, à meridie Ariam et Paropamisadas. In ea Bactra sunt eius regionis metropolis.

Sogdiana terminatur ab occasu & septentrione Scythia intra Imaum montem, ab ortu Sacis, à meridie Bactriana et India. Hactenus Alexander Magnus exercitum duxit. Sunt autem duæ Alexandriæ in ea Oxiana ac ultima.

Sacæ terminatur ab occasu Sogdiana, à septentrione Scythia intra Imaum montem, ab ortu Scythia extra Imaum mõtem, à meridie India intra Gangem. Regio Nomadum est: ci

Octaua Asię tabula. Scythia extra Imaum montem terminatur ab occasu Scythia altera & Sacis, à septentrione terra incognita Ptolemæo, ab ortu Sericæ, à meridie parte Indiæ extra Gangem. Sanè ante admonuimus de his duabus Scythijs apud ueteres raram uel nullam potius esse mentionem.

Serica terminatur ab occasu Scythia quæ extra Imaum est, à septentrione atque ortu terra incognitâ Ptolemæo, à meridie India extra Gangem & Sinis. In hac Issedones sunt, ac Sera metropolis.

DE ARIA, PAROPAMI. sadis, Drangiana, Arachosia, Gedrosia, duabus Indijs, Sinarum regione, & Taprobana insula. Cap. xxxix.

Nona Asiæ tabula. SEquuntur nationes ab Macedonibus, duce Alexandro Philippi filio, lustratę, alioqui non usq; adeo celebres. Aria à septentrione habet Margianam ac Bactra, ab occasu Parthiam ac Carmaniam desertam, à meridie Drangianam, ab ortu Paropamisadas. In ea est Alexandria ab ipso Alexandro ædificata.

Paropamisadæ ab occasu habent Ariã, à septentrione Bactra, ad ortu Indiam cis Gangem, à meridie Arachosiam. Nomen habent à monte Paropamiso, qui ipsis imminet à septentrione.

Drangiana ab occasu habet Carmaniam desertam, à septẽtrione Ariam, ab ortu Arachosiam, à meridie Gedrosiam.

Arachosia terminatur ab occasu Drangiana, à septentrione Paropamisadis, ab ortu India cis Gangem, à meridie Gedrosia. In hac quoq; Alexandria est.

Gedrosia terminatur ab occasu Carmania altera, à septen-

trione Drangiana ac Arachosia, ab ortu India cis Gangem, à meridie oceano Indico meridionali.

India cis Gangem habet ab occasu Paropamisadas, Arachosiam & Gedrosiam: à septentrione Imaum montem iuxta superiacentes Sogdianos ac Sacas, ab ortu Gangem fluuium ac alteram trans Gangem Indiam, à meridie Indicum oceanum. In hac Indus maximus est fluuius, à quo India nomen habet. Item Nagara, quæ & Dionysio polis, & Nyssa apud authores, non longe ab Arachosia urbs. Hæc natio ingens est, qua uno nomine nulla maior. Decima Asię tabula.

India trans Gangem ab occasu habet alteram Indiam & Gangem fluuium, ad septentrionem Scythiam & Sericam, ab ortu Sinarum regionem, à meridie Indicum pelagus. In hac est aurea Chersonesus inter duos sinus Gangeticum & Magnum. Vndecima Asię tabula

Sinarum regionem terminat à septentrione Serica, ab ortu atque meridie terra Ptolemæo incognita, ab occasu India trans Gangem & magnus sinus. De hac regione propemodum nihil est apud authores.

Taprobane insula opposita Indiæ cis Gangem, maxima omnium apud Ptolemeum, auro, argento, alijsq; metallis abundans, nostra ętate non omnino eo modo reperta.

DE REGIONIBVS EXTRA PTOLEmæum. Cap. xl. & ultimum.

latitudinis gradum, ubi Thyle locatur ultima. A meridie quic qd ultra decimū sextū gradū latitudinis Austrinæ, ab ortu quicquid ultra centesimū octogesimum gradū, quæ omnia in generali tabula apud Ptolemæum facile est conspicere.

Porrò ad occidentem terra est, quam Americam uocant, longitudine octoginta fermè graduum. Duæ insulæ Spagnolla & Isabella: quæ quidem regiones secundum littora ab Hispanis lustratæ sunt, Columbo Genuensi, & Americo Vespucio eius nauigationis ducibus. Sunt qui putent tempore Cæsaris Augusti eam terram fuisse notam, atq; Maronem libro sexto Aeneidos de ea hęc protulisse carmina:

Iacet extra sydera tellus,
Extra anni soliśq; uias, ubi cœlifer Atlas
Axem humero torquet, stellis ardentibus aptum.

Hoc de Aethiopia Maurorum Seruius intellexit. Landinus autem nullam Aethiopiam extra Zodiacum iacere contendit. Itaque ipse exponit extra, idest, penè extra. Porrò Donatus solem pro die, annum pro nocte positum ait. Nos rem incertam iudicio lectoris relinquimus.

A septentrione Islandia insula est, Grienland, Pilappenland, Noruegia, Suedia, quę uere Gothia. Hæc triplex est, orientalis, occidentalis, et meridionalis. Gotlandia insula, Scatinia insula, quam hodie Selandiam uocant. At Plinius lib. 4. cap. 14. Scandinauiam uocasse uidetur, aut saltem uicinam Daniam: ait enim ab incolis nominari alterum mundum, quippe quæ etiamnum incompertæ est magnitudinis.

Ad ortum maxima pars Asiæ post centesimum octogesimum longitudinis gradum à nostris Geographis adijcitur. In qua immensa regna, ingentia flumina, multaq; alia dictu miranda. Adpingunt insulam Zypangri ad extremum orien-

tem. Iauam maiorem & minorem, quasdam alias insulas non certa tamen designatione.

Ad meridiem nostra aetate Madagascar pingitur, in eo loco ubi Ptolemaeus Menuthiam insulam libro quarto, capite ultimo posuit praeterea maxima portio Africae ab Hispanis lustrata, itinere illo quo Calecutium feruntur. Porrò oceanum Indicum meridionalem à Prasso promontorio Africę ad Catigaram usq;, Sinarum stationem, totum inclusum terra, Ptolemaeus existimauit, quemadmodum mare Caspium, quod quidem omnes antiqui Geographi oceani septentrionalis partem putarunt. Sed illud iudicum nunc repertum est, non terra inclusum, sed ab meridiolani Oceano esse.

FINIS.

Habeas hic candidi Lectores, meas de habitabili terra lucubrationes, quas utinam tam gratas uobis esse sentiam, quam sunt prompto ad publicam studiosorum utilitatem animo compositæ. Quod si fortunatam hanc æditionem uidero, dabo fidelem operam ut aliquando & limatiores, & locupletiores in publicum emittantur: ac alia item nostra, quæ studiosis non inutilia fore existimamus.

Valete.

Venetijs apud Ioan. Ant. de Nicolinis de Sabio. Sumptu uero & requisitione D. Melchioris Sessæ.
Anno Domini M D XXXVIII
Mense Augusto.

40

Dissimiliuz infi. da societas.